

JAAARVERSLAG 2014

Verslag over het boekjaar **1-10-2013** t/m **31-12-2014**

TRANSPARANT OVER ELKE FASE

Inhoudsopgave

1. Kerncijfers.....	4	5. Verslag visitatiecommissie.....	57
2. Organisatie van het fonds.....	6	6. Oordeel verantwoordingsorgaan.....	67
3. Voorwoord.....	12	6.1 Samenstelling verantwoordingsorgaan.....	68
4. Bestuursverslag.....	15	6.2 Verrichte werkzaamheden.....	68
4.1 Governance.....	16	6.3 Door VO uitgebrachte adviezen.....	70
4.2 Integraal risicomanagement.....	26	6.4 Oordeel VO.....	71
4.3 Pensioenbeleid.....	29	6.5 Tot slot.....	74
4.4 Beleggingsbeleid.....	33	7. Jaarrekening.....	77
4.5 Financieel beleid / actuariële paragraaf.....	42	8. Overig.....	118
4.6 Communicatiebeleid.....	47	8.1 Actuariële verklaring.....	119
4.7 Verwachte ontwikkelingen komend jaar.....	53	8.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	122
		8.3 Personalía (per 31 december 2014).....	125

2

Met deze knop keer je terug waar je gestart bent, nadat je op een paginaverwijzing hebt geklikt.

1

Dit is de inhoudsopgave. Wanneer je hierop klikt, ga je naar de gedetailleerde inhoudsopgave.

3

Dit zijn de hoofdstukken van het jaarverslag. Wanneer je hierop klikt, ga je naar het desbetreffende hoofdstuk.

Uitleg over deze PDF

Het beste kan deze PDF in Adobe Acrobat geopend en bekeken worden, gezien de interactiviteit bij PDF viewers van derde partijen tot problemen in de weergave zou kunnen leiden.

De PDF is interactief, dat wil zeggen dat er bepaalde extra functionaliteiten ten opzichte van traditionele PDF-bestanden toegevoegd zijn. Behalve de navigatie aan de boven en onderkant van dit document, zijn ook de grafieken klikbaar om ze groter weer te laten geven. Daarnaast bevat de PDF ook hyperlinks die gekenmerkt zijn door de oranje kleur en onderstreping.

4

Hyperlinks zijn gekenmerkt door de oranje kleur en de onderstreping.

Wanneer je op een grafiek klikt, krijg je een grotere weergave ervan te zien.

5

Dit is de pagina waarop je je bevindt. Een klik op de pijltjes brengt je naar de volgende respectievelijk vorige pagina.

6

KERNCIJFERS

1. Kerncijfers

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn in duizenden euro, tenzij anders vermeld.

31-12-2014

Aantallen

Deelnemers	15.902
Gewezen deelnemers	931
Pensioengerechtigden	36
Totaal	16.869

Financiële gegevens

Technische voorzieningen

Pensioenverplichtingen eigen rekening	243.003
Pensioenverplichtingen herverzekering	6.906
	249.909

Reserves

Algemene reserve	55.920
------------------	--------

Dekkingsgraad

Aanwezig	122,4 %
Vereist	116,3%
Minimaal vereist	104,9%

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Belegd vermogen	303.417
Opbrengsten uit beleggingen	37.723

2014

Bijdragen (inclusief inkoopsummen)	269.882
Pensioenuitkeringen (inclusief afkoopsummen)	34

ORGANISATIE VAN HET FONDS

2. Organisatie van het fonds

ING CDC Pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds dat is opgericht om de CDC-pensioenregeling van ING Bank uit te voeren die op 1 januari 2014 in werking trad. Doel van het fonds is pensioenen en/of andere uitkeringen te verstrekken inzake ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden van (gewezen) deelnemers volgens de bepalingen in het pensioenreglement. Een transitiebestuur was gedurende het verslagjaar verantwoordelijk voor het uitvoeren van de pensioenregeling, van het financieel beheer en vermogensbeheer en risicobeheersing. Het bestuur staat onder toezicht van de AFM, DNB en de visitatiecommissie en legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over zijn beleid. Het bestuursbureau ondersteunt het bestuur bij de voorbereiding en uitvoering van het beleid en de invulling van zijn regiefunctie.

Een nieuwe pensioenregeling, een nieuw fonds

Stichting ING CDC Pensioenfonds, statutair gevestigd in Amsterdam, is een ondernemingspensioenfonds verbonden aan ING Bank N.V.. Het fonds is op 2 oktober 2013 opgericht om de CDC-pensioenregeling uit te voeren die op 1 januari 2014 in werking trad. Medewerkers die op 1 januari 2014 in dienst waren van ING Bank Personeel B.V., Westland Utrecht Personeel B.V. en ING Vastgoed Personeel B.V. nemen vanaf die datum deel aan de nieuwe pensioenregeling in het nieuwe fonds, als zij onder de cao vallen of als zij een Personal Employment Contract hebben waarop de pensioenovereenkomst van toepassing is. Medewerkers bij bovenstaande werkgevers die na 1 januari 2014 in dienst kwamen, nemen deel aan de CDC-pensioenregeling vanaf de datum van indiensttreding.

Doel

Het fonds heeft als doel pensioenen en/of andere uitkeringen te verstrekken inzake ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden van deelnemers of gewezen deelnemers, volgens de bepalingen van het pensioenreglement. De door ING CDC Pensioenfonds uit te voeren pensioenregelingen

moeten kwalificeren als een collectieve beschikbare premieregeling (Collective Defined Contribution oftewel CDC-pensioenregeling) waarvoor de werkgever IFRS-accounting (IAS 19R) met DC classificatie kan toepassen.

Missie, waarden en visie

Het bestuur heeft een missie, waarden en een visie gedefinieerd. Daarin geeft het aan waarom het fonds bestaat, waar het voor staat en wat het fonds nastreeft.

Waarom bestaat het fonds?

Het fonds beoogt binnen de kaders van de pensioenovereenkomst de pensioenresultaten van verzekerden op lange termijn te optimaliseren door (1) het voeren van een betrouwbaar (prudent) beleid, (2) transparant te communiceren over de financiële positie van het fonds en de impact die deze mogelijk heeft op het pensioen van verzekerden en (3) verzekerden in staat te stellen levensfasebewuste pensioenkeuzes te maken.

Waar staat het fonds voor?

Het fonds is van mening dat het de uitvoering van de pensioenregeling die de werkgever met de sociale partners is overeengekomen prudent kan uitvoeren in het belang van de verzekerden en andere belanghebbenden. Het bedrijfscredo daarbij is 'lean en mean' met een no-nonsense stijl van opereren en gericht op een kostenefficiënte uitvoering.

Wat streeft het fonds na?

Het beleid richt zich op voldoende rendement tegen aanvaardbare risico's, een kostenefficiënte werkwijze en een open communicatie met alle belanghebbenden van het fonds.

Bestuur

ING CDC Pensioenfonds heeft een paritair bestuur met vertegenwoordigers van werkgevers en deelnemers. Omdat het een fonds in een opbouwphase is, is er gekozen voor een transitiebestuur voor de startfase van het fonds, dat voor de duur van de transitieperiode bestaat uit zeven bestuursleden:

- ▲ Drie bestuursleden, vertegenwoordigers van de werkgevers, zijn voorgedragen door de werkgevers ING BANK N.V. en NN GROUP N.V.
- ▲ Vier bestuursleden, vertegenwoordigers van de deelnemers, zijn voorgedragen door de Groepsondernemingsraad Bank (GOR Bank), Groepsondernemingsraad NN Group (GOR NN Group), FNV Bondgenoten en de Unie.

Omdat ING CDC Pensioenfonds een startend fonds is en er nagenoeg geen pensioengerechtigden zijn, kent het fonds nog geen bestuurszetels voor deze groep verzekeren. Bedraagt het aantal pensioengerechtigden vijf procent of meer van het totaal aantal deelnemers en pensioengerechtigden tezamen, dan wordt namens de pensioengerechtigden één bestuurslid aan het bestuur toegevoegd.

Het bestuur is (grotendeels) een personele unie tussen ING CDC Pensioenfonds en NN CDC Pensioenfonds. Er bestaat ook een personele unie tussen het fonds en Stichting Pensioenfonds ING. De bestuursleden kunnen na afloop van de transitieperiode (uiterlijk eind 2016) eenmaal worden herbenoemd.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Dat orgaan controleert de beleidskeuzes die het bestuur heeft gemaakt, of het bestuur het beleid goed en binnen de gemaakte afspraken en kaders uitvoert en ieders belangen evenwichtig afweegt. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan is opgenomen in dit jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vier leden, die een zittingsperiode van vier jaar hebben. De werkgever benoemt de twee leden die de werkgever vertegenwoordigen. De GOR benoemt de twee leden die de deelnemers vertegenwoordigen. De leden van het verantwoordingsorgaan kunnen eenmaal worden herbenoemd als vertegenwoordiger binnen dezelfde geleding.

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie voert het intern toezicht uit op het bestuur. De visitatiecommissie heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. Elk jaar beoordeelt de visitatiecommissie in ieder geval:

- ▲ Hoe ING CDC Pensioenfonds bestuurd wordt.
- ▲ Of het bestuur de belangen van alle betrokkenen evenwichtig afweegt.
- ▲ De manier waarop het fonds omgaat met risico's op de lange termijn.

De commissie heeft hiervoor onder andere contact met het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de registeraccountant en de actuaris. Het oordeel van de visitatiecommissie is opgenomen in dit jaarverslag.

De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen. Zij zijn op geen enkele andere wijze gelieerd aan ING CDC Pensioenfonds of werkzaam voor ING Bank. Leden van de visitatiecommissie worden na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan benoemd door het bestuur en kunnen maximaal vier jaar deel uit maken van deze commissie.

Bestuursbureau

Het bestuursbureau ondersteunt het bestuur bij de voorbereiding en uitvoering van het beleid en bij de invulling van de bestuurlijke regiefunctie (monitoring werkzaamheden van de uitbestedingspartners). Het zorgt voor de benodigde deskundigheid om over voldoende 'countervailing power'

te beschikken ten opzichte van uitbestedingspartners. De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst van ING Bank. Het bestuursbureau staat onder leiding van de directeur die verantwoording aflegt aan het bestuur en alle bestuursvergaderingen bijwoont.

Risicomanager en compliance officer

Het bestuur heeft een integraal risicomanager aangesteld die direct aan het bestuur rapporteert. De risicomanager handhaaft het risicobeleid van het fonds. De compliance officer waakt ervoor dat het fonds voldoet aan de actuele wet- en regelgeving op het gebied van compliance en ziet toe op de naleving van de Gedragscode van het fonds en op de naleving van de Code Pensioenfondsen (Code), die per 1 januari 2014 van kracht is.

Externe dienstverleners

Het bestuur heeft delen van zijn bedrijfsprocessen uitbesteed aan externe partijen. De pensioen- en financiële administratie worden verzorgd door AZL N.V., de bewaarneming van effecten en de beleggingsadministratie door Kas Bank N.V.. Daarnaast beheren externe vermogensbeheerders (een deel van) de beleggingen in de vorm van beleggingsfondsen.

Extern toezicht

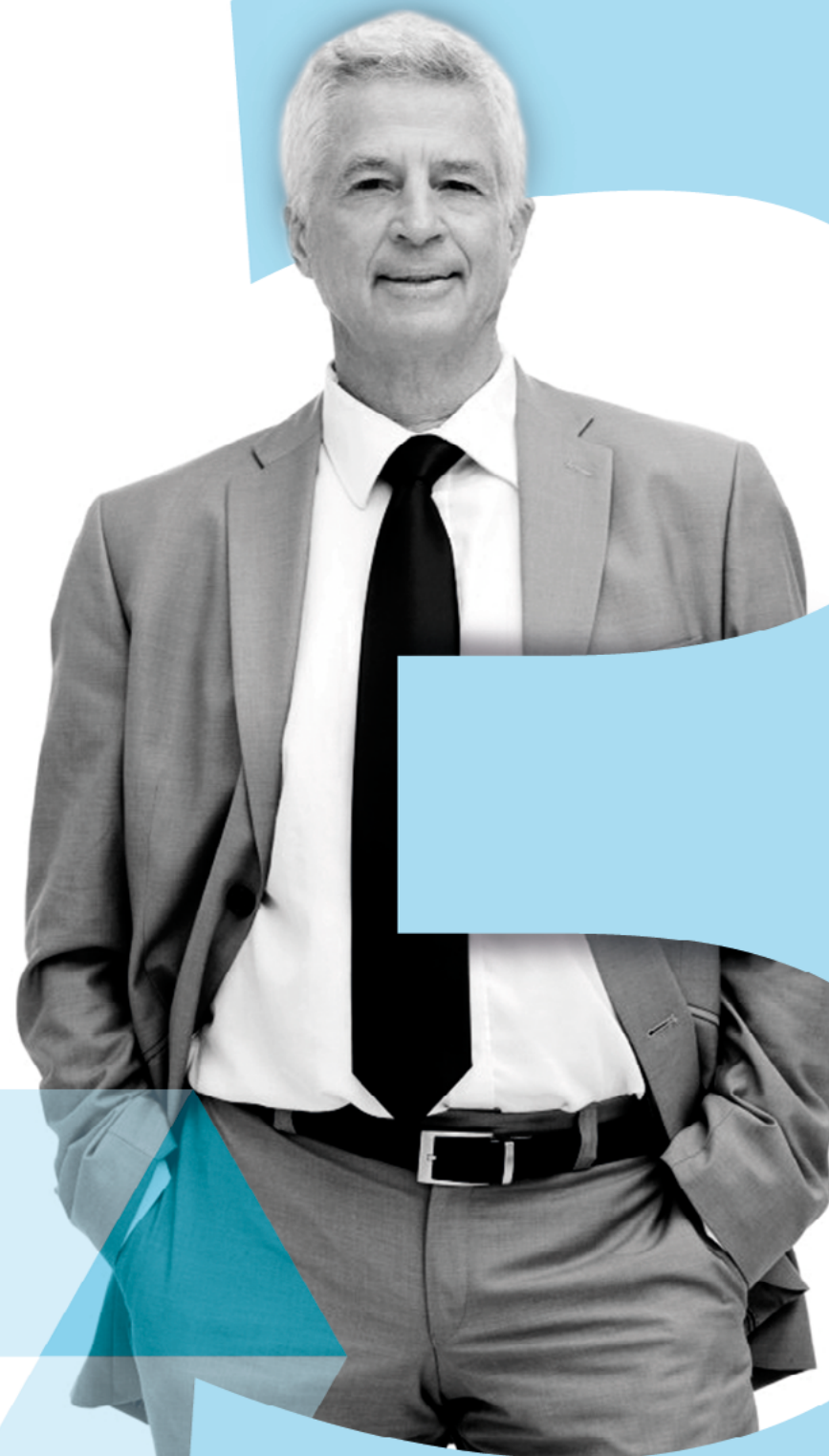
Mazars Paardekooper Hoffman Accountants N.V. is benoemd als externe accountant en geeft in die hoedanigheid de controleverklaring af bij de gepubliceerde jaarrekening. De accountant voert de noodzakelijk geachte controles uit en rapporteert zijn bevindingen aan het bestuur.

Milliman Pensioenen B.V. verzorgt de actuariële certificering en brengt verslag uit aan het bestuur over de controle van de berekeningen van de pensioenverplichtingen, de actuariële analyse van de resultaten en de beoordeling van de financiële positie van het fonds.

Adviseurs

ING CDC Pensioenfondsen en zijn organen worden bijgestaan door externe adviseurs.

VOORWOORD

3. Voorwoord

Met onze aanstelling als transitiebestuur van ING CDC Pensioenfonds in oktober 2013 hebben wij ons gecommitteerd aan een uitzonderlijk ambitieuze opdracht. Eerste prioriteit was toetsing van de pensioenovereenkomst die door sociale partners in 2012 was afgesproken en borgen dat de uitvoering daarvan vanaf 1 januari 2014 mogelijk was. De laatste maanden van 2013 stonden dan ook in het teken van:

- ▲ Het opstellen van belangrijke fondsdocumenten als de uitvoeringsovereenkomst met ING, de pensioenreglementen en de ABTN.
- ▲ De beleidsvorming die daarvoor nodig is.
- ▲ Vormgeving van de communicatie.
- ▲ Inrichting van het vermogensbeheer.
- ▲ De selectie en aanstelling van belangrijke uitbestedingspartners voor pensioenadministratie en de bewaarneming van effecten.
- ▲ Herverzekering van de arbeidsongeschiktheids- en nabestaandenrisico's die in de pensioenovereenkomst besloten lagen.
- ▲ De inrichting van een bestuursbureau.

Wij zijn er trots op dat wij dit als transitiebestuur samen met het projectteam in een kort tijdsbestek hebben kunnen realiseren. Wij danken het projectteam dat ons hierbij heeft ondersteund.

Per 1 januari 2014 hebben wij de uitvoering van de CDC-pensioenregeling op ons genomen. Naast de verdere vormgeving van het fonds en de uitwerking van de governancestructuur, hadden we te maken met de uitdagingen die een startend fonds op financieel gebied kent, namelijk:

- ▲ Een balans en een dekkingsgraad die met name worden gestuurd door de ontvangen pensioenpremies.
- ▲ Een relatief jong deelnemersbestand.
- ▲ De beperkingen die bij een fonds met een balans in opbouw bestaan om tot een prudente afdekking van het renterisico te komen.

In het najaar van 2014 zijn er door sociale partners - mede in het licht van de wijzigingen in de pensioenwet- en regelgeving per 1 januari 2015 - nieuwe afspraken gemaakt over de inhoud van de pensioenregeling en de financiering daarvan per 1 januari 2015. Deze afspraken zoals vastgelegd in de pensioenovereenkomst hebben wij wederom getoetst op uitvoerbaarheid, financierbaarheid en communiceerbaarheid. Begin april 2015 hebben wij de opdracht formeel aanvaard.

Door de aanzienlijke daling van de rente in de tweede helft van 2014 is de dekkingsgraad van het fonds sterk gedaald. Gezien het feit dat het bestuur moest anticiperen op het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) heeft het bestuur vanuit prudentie helaas moeten besluiten om over 2014 geen toeslag te verlenen over de opgebouwde aanspraken.

BESTUURSVERSLAG

Bestuur ING CDC Pensioenfonds v.l.n.r.:
Jans de Groot, Hasko van Dalen, Eline Lundgren, John Boers,
Lau Veldink en André Hollenkamp (Rients Prins ontbreekt)

4. Bestuursverslag

4.1 Governance

De wijze waarop het fonds bestuurd wordt, het afleggen van verantwoording en het intern toezicht is governance. De governance van ING CDC Pensioenfonds komt onder meer tot uitdrukking in:

- ▲ De verschillende organen van het fonds, waarin vertegenwoordigers van de werkgever en deelnemers deelnemen.
- ▲ De fondsdocumenten (zoals onder andere statuten, actuariële en bedrijfstechnische nota, de Gedragscode).
- ▲ De invulling en uitvoering van het pensioen-, vermogens- en risicobeheer in procedures en bevoegdheden.

Governance in de praktijk

ING CDC Pensioenfonds heeft een bestuur, met vertegenwoordigers van werkgevers en deelnemers. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan, met vertegenwoordigers van werkgever en deelnemers. Een visitatiecommissie, die bestaat uit onafhankelijke derden, voert jaarlijks het intern toezicht uit. Het bestuursbureau ondersteunt het bestuur vooral bij de uitvoering van zijn bestuurstaken en de monitoring van de uitbestede werkzaamheden. Diverse adviseurs staan het bestuur bij. Ook heeft het bestuur werkzaamheden aan derden uitbesteed.

Bestuur

Transitiebestuur

In de tweede helft van 2013 is gestart met de oprichting en inrichting van ING CDC Pensioenfonds. Er is gekozen voor een transitiebestuur omdat het fonds in een opbouwfase is. De zittingstermijn van het transitiebestuur is toen vastgesteld tot en met 31 december 2014.

Het transitiebestuur is ingericht naar de eisen van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen en de Code. Zo moet iedere bestuurder geschikt zijn, dat wil zeggen voldoen aan de wettelijke eisen van deskundigheid én beschikken over vaardigheden. Het bestuur handelt voor alle belanghebbenden van het fonds en weegt bij zijn besluitvorming de belangen van de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever op een zorgvuldige en evenwichtige wijze af. Op 28 oktober 2013 was het bestuur voltallig en bekrachtigde het alle tot die tijd genomen besluiten.

In augustus 2014 besloot het bestuur de transitieperiode te verlengen tot en met 31 december 2016. Er bleek meer tijd nodig voor de verdere inrichting van het fonds. Ook is zo een betere spreiding van toe- en aftreding van bestuursleden mogelijk, waarmee kennis en kunde gewaarborgd kunnen worden. De samenstelling van het bestuur bleef in de verslagperiode derhalve ongewijzigd.

Portefeuilles

Het bestuur heeft voor de clusters balansbeheer, interne controle & risicobeheer, pensioen & actuarieel en communicatie portefeuillehouders aangewezen. Per cluster zijn ten minste drie bestuursleden portefeuillehouder. Het fonds heeft daarnaast een klachten- en geschillencommissie, waarin twee portefeuillehouders van het cluster pensioen & actuarieel zitting hebben.

Aan de slag

Eén van de eerste opdrachten van het transitiebestuur bestond uit de toetsing van de pensioenovereenkomst op financierbaarheid, uitvoerbaarheid en communiceerbaarheid.

Om de financierbaarheid te toetsen, heeft het bestuur een continuïteitsanalyse laten uitvoeren.

Daarnaast heeft het bestuur de pensioenadministrateur gevraagd aan te geven of de pensioenregeling uitvoerbaar en uitlegbaar is. Op basis van de uitkomsten besloot het bestuur in september 2013 de pensioenovereenkomst uit te gaan voeren. De aandacht ging vervolgens vooral uit naar:

- ▲ Het opstellen van verschillende fonds- en beleidsdocumenten, zoals statuten, pensioenregeling, begroting, beleggingsbeleid, communicatiebeleid, geschiktheidsplan, actuariële en bedrijfs-technische nota.
- ▲ Het nauwgezet volgen van de ontwikkelingen van de financiële markten en de ontwikkeling van de rente.
- ▲ De wijze waarop het vermogen kan worden beheerd.
- ▲ De selectie van een adviserend actuaris.

Uitbesteding

Het bestuur besloot om de pensioenadministratie, de beleggingsadministratie en de financiële administratie aan derden uit te besteden. Met deze derden zijn schriftelijke afspraken gemaakt. Omdat aan uitbesteding risico's verbonden zijn, stelde het bestuur eind 2013 beleid vast over de beheersing van deze risico's. Uitgangspunt is dat het bestuur altijd verantwoordelijk blijft voor de uitvoering en beheersing van het door het pensioenfonds te voeren beleid. Het bestuur heeft getoetst dat de partijen die deze werkzaamheden uitvoeren, voldeden aan het vastgestelde beleid. In opdracht van het bestuur heeft het bestuursbureau deze uitvoering gemonitord.

Bestuursvergaderingen

In 2013 vergaderde het bestuur elke twee weken en gedurende de laatste weken van 2013 wekelijks. In 2014 werd om de twee weken vergaderd. In verband met de invoering per 1 januari 2015 van het nFTK, het Witteveenkader en de door de sociale partners eind 2014 nieuw afgesloten pensioenovereenkomst was er aan het eind van 2014 elke week een bestuursvergadering. Elke vergadering werd afgesloten met een apart overleg tussen het bestuur en de integraal risicomanager.

In 2014 is onder andere over de volgende onderwerpen vergaderd:

- ▲ De ontwikkeling van de financiële markten, de rente en de dekkingsgraad van het fonds.
- ▲ De selectie van een certificerend actuaris en een externe accountant.
- ▲ Het vaststellen van het beleid voor beheersing van tegenpartij risico en aangaan van (nieuwe) bankrelaties.
- ▲ Het uitvoeren van een risk self assessment.
- ▲ Het bepalen van de uitgangspunten van de ALM-studie en het vaststellen van het beleggingsbeleid op basis van de uitkomsten van deze studie.
- ▲ Het bepalen van de opdracht en de selectie van de visitatiecommissie.
- ▲ De uitkomsten van de visitatie door de visitatiecommissie.

Vergaderingen met belanghebbenden

Het bestuur overlegde in 2014 drie keer met de werkgever. Bij dit overleg was ook altijd het bestuur van NN CDC Pensioenfondsen en de werkgever NN Group aanwezig. Bij één overleg was ook het bestuur van Pensioenfondsen ING aanwezig (in verband met eventuele samenwerking tussen de 3 fondsen). Onderwerpen waren:

- ▲ De stand van zaken van het fonds in algemene zin.
- ▲ De financiële markten en ontwikkeling van de dekkingsgraad.
- ▲ De impact van de wetgeving (nFTK en Witteveen kader) op de premie en de dekkingsgraad.
- ▲ Het proces van de totstandkoming van de nieuwe pensioenovereenkomst en de wijzigingen in de uitvoeringsovereenkomst.
- ▲ De kostenontwikkeling ten opzichte van het budget van het fonds.

In 2014 overlegde het bestuur twee keer met het verantwoordingsorgaan. Het eerste overleg stond in het teken van kennismaking, tijdens het tweede overleg lichtte het bestuur zijn voorgenomen premiebesluit 2015 toe. Maandelijks informeerden de voorzitter van het bestuur en de directeur

van het bestuursbureau de voorzitter van het verantwoordingsorgaan over de ontwikkelingen bij het fonds. Het verantwoordingsorgaan heeft een oordeel gegeven over het handelen van het bestuur en over de gemaakte beleidskeuzes. Dit oordeel en de reactie van het bestuur hierop lees je op [**pagina 68**](#).

Het bestuur overlegde in 2014 twee keer met de visitatiecommissie. De eerste keer stelde de visitatiecommissie vragen aan het bestuur naar aanleiding van de bestudering van de verschillende fondsdocumenten. In december 2014 besprak de visitatiecommissie haar conceptbevindingen met het bestuur. De bevindingen van de visitatiecommissie en de reactie van het bestuur hierop lees je op [**pagina 58**](#).

Kennis en kunde

In 2013 is bij de start van ING CDC Pensioenfonds een kick-off georganiseerd, bedoeld als teambuilding en om de uitgangspunten voor governance met en voor het bestuur en het bestuursbureau vast te stellen. In 2013 en 2014 zijn de bestuursleden in bijpraatsessies geïnformeerd over actualiteiten ten aanzien van pensioen en vermogensbeheer. Bestuursleden namen bovendien deel aan diverse seminars, themadagen en bijeenkomsten.

Diversiteit

ING CDC Pensioenfonds hecht waarde aan diversiteit in het bestuur, in het verantwoordingsorgaan en in de visitatiecommissie. Deelname van mensen met uiteenlopende achtergronden en verschillende vaardigheden zorgt voor een verscheidenheid aan zienswijzen en draagt zo bij aan betere besluitvorming. Partijen die kandidaten voordragen, zijn bij de start van het fonds gevraagd te letten op diversiteit in leeftijd en geslacht. In 2015 werkt het bestuur de wijze waarop het diversiteit wil bevorderen uit in beleid. Uitgangspunt hierbij is dat het fonds streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht, waarbij deskundigheid prevaleert.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen trad op 7 augustus 2013 in werking. De bepalingen over de nieuwe bestuursmodellen traden echter per 1 juli 2014 in werking. Het doel van deze wet is de deskundigheid van het bestuur te verbeteren, het intern toezicht te versterken en een adequate vertegenwoordiging van alle risicodragers tot stand te brengen. De Code draagt hier ook aan bij. ING CDC Pensioenfonds hield bij de inrichting van het fonds in 2013 al rekening met deze wet en hoefde daarom het governance model niet te wijzigen.

Code Pensioenfondsen (Code)

Op 1 januari 2014 werd de Code van kracht. In de Code staan normen voor goed pensioenfondsbestuur die richting geven aan de governance. Het doel van de Code is het bewustzijn van goed pensioenfondsbestuur te stimuleren bij bestuurders, leden van het intern toezicht en het verantwoordingsorgaan. Het bestuur inventariseerde in hoeverre het de normen in de Code naleeft.

In de tabel is aangegeven of het fonds de normen van de Code naleeft. Tevens is aangegeven welke acties het fonds nog dient uit te voeren. Dit betreft met name de schriftelijke vastlegging van de normen in beleidsstukken en/of fondsdocumenten. Deze acties worden in de loop van 2015 opgepakt. Met betrekking tot de diversiteitsnormen (1) ten minste één man en één vrouw en (2) ten minste één lid onder de 40 jaar in de fondsorganen, heeft het bestuur besloten deze normen minder specifiek te formuleren dan zoals opgenomen in de Code. Het bestuur heeft de volgende uitgangspunten voor het diversiteitsbeleid vastgesteld: het fonds streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht, waarbij deskundigheid prevaleert.

Algemeen (norm)	Status naleving ING CDC Pensioenfonds	Actie
Taken en werkwijze bestuur (1-9)	Voldaan	reglement bestuur opstellen
Taak en werkwijze belanghebbendenorgaan (10-13)	Niet van toepassing	
Taken en werkwijze intern toezicht (14-16)	Voldaan	
Verantwoording afleggen (17-22)	Voldaan	risicobereidheid vaststellen met verantwoordingsorgaan
Integraal risicomanagement (23-24)	Voldaan	
Communicatie en transparantie (25-26)	Voldaan	
Verantwoord beleggen (27-29)	Voldaan	het zorgen voor draagvlak voor keuzes verantwoord beleggen wordt in 2015 opgepakt en gepubliceerd op website.
Uitvoering, uitbesteding en kosten (30-37)	Voldaan	ao/ic verder uitwerken
Rol accountant en actuaris (38-39)	Voldaan	
Klachten en geschillen (40-41)	Voldaan	
Melding onregelmatigheden (42-44)	Voldaan	
Benoeming, ontslag en schorsing (45-47)	Voldaan	reglement bestuur opstellen
Geschiktheid (48-58)	Voldaan	geschiktheidsplan en opleidingsplan actualiseren
Stemverhouding (59)	Voldaan	
Zittingsduur en herbenoeming (60-64)	Voldaan	
Diversiteit (65-71)	Het fonds vult de norm minder specifiek in	uitwerken in diversiteitsbeleid
Integer handelen (72-76)	Voldaan	beleid met betrekking tot belangenverstrengeling opstellen
Beloningsbeleid (77-81)	Voldaan	beloningsbeleid op website publiceren
Compliance (82-83)	Voldaan	

Zelfevaluatie

Met het oog op de invoering van de veelheid aan wet- en regelgeving begin 2015 en het daarmee gepaarde werk en de werkbelasting in de tweede helft van 2014, besloot het bestuur zijn zelf-evaluatie in het eerste kwartaal van 2015 door een onafhankelijke derde te laten uitvoeren.

Uitvoering

De medewerkers van het bestuursbureau verzorgen de beleidsvoorbereiding en aansturing van de uitbestedingspartners. Het vermogensbeheer vindt deels intern plaats. De uitbestedingspartners verzorgen de uitvoering van onder andere het pensioenbeheer, de financiële administratie en de beleggingsadministratie. De uitbestedingspartners voorzien het fonds van informatie ten behoeve van het risicobeheer.

Bestuursbureau

Bij het bestuursbureau werkten eind 2014 tien mensen. Wanneer de besproken onderwerpen hun vakgebied betroffen, namen zij deel aan de bestuursvergaderingen. Op deze manier vernemen de medewerkers de overwegingen van het bestuur.

Administratie

Het fonds heeft de pensioenadministratie, de financiële en de beleggingsadministratie uitbesteed en benoemde een bewaarder van de effecten.

Vermogensbeheer

Het fonds heeft de beleggingsadministratie uitbesteed.

Controle

Compliance officer

Het bestuur bespreekt elk kwartaal met de compliance officer de bevindingen op de naleving van de Gedragscode en de controle op het naleven van de wet- en regelgeving op het gebied van compliance.

Accountant en actuaris

De verklaring van de controlerend accountant vind je op [pagina 122](#). De actuariële verklaring vind je op [pagina 119](#).

Advies

Adviseurs

ING CDC Pensioenfonds en zijn organen worden bijgestaan door externe adviseurs.

Toezicht

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur van ING CDC Pensioenfonds legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. In 2014 vonden de volgende overleggen met het verantwoordingsorgaan plaats:

- ▲ Twee vergaderingen van het bestuur met het verantwoordingsorgaan. Het eerste overleg stond in het teken van kennismaking, tijdens het tweede overleg lichtte het bestuur zijn voorgenomen premiebesluit toe.
- ▲ Overleg van een delegatie van het bestuur met het verantwoordingsorgaan over de voordracht van de leden van de visitatiecommissie.
- ▲ Maandelijks overleg tussen de voorzitter van het bestuur, de directeur van het bestuursbureau, de voorzitter van het verantwoordingsorgaan van ING CDC Pensioenfonds en de voorzitter van het verantwoordingsorgaan van NN CDC Pensioenfonds.

Tijdens de oprichtingsfase van het fonds zijn door het bestuur beleidsstukken en overeenkomsten vastgesteld, waarover het verantwoordingsorgaan geen advies heeft kunnen uitbrengen omdat het nog niet in functie was. Het verantwoordingsorgaan heeft hier alsnog advies over uitgebracht:

- ▲ Het beloningsbeleid.
- ▲ De klachten- en geschillenregeling.
- ▲ Het communicatiebeleid.

Daarnaast heeft het bestuur in 2014 het verantwoordingsorgaan advies gevraagd over de volgende onderwerpen:

- ▲ Het intern toezicht.
- ▲ De overdracht van het uitlooprisico voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid van Pensioenfonds ING naar het fonds.
- ▲ Voorlopig premiebesluit 2015.
- ▲ Vrijwillige waardeoverdrachten bij in- of uitdiensttreding.

Een samenvatting van de bevindingen en het oordeel van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur hierop lees je op [pagina 68](#).

Visitatiecommissie

De eerste visitatie vond plaats in oktober 2014 en ging over de periode juli 2013 tot en met 31 oktober 2014. De visitatiecommissie deed onderzoek naar:

- ▲ Het geformuleerde beleid 2013-2014 en de toekomstbestendigheid ervan.
- ▲ Financieel en niet-financieel risicomanagement: de inrichting ervan en controle en toezicht erop.
- ▲ Uitbestedingsbeleid: visie, uitvoering en monitoring.
- ▲ Beleggingsbeleid: risico's versus ambitieniveau.
- ▲ Governance van bestuur, uitvoeringsorganisatie, inrichting van het pensioenfonds en de samenwerking tussen de verschillende organen en evenwichtige belangenafweging.
- ▲ Communicatiebeleid en uitvoering.

Een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie en de reactie van het bestuur hierop lees je op [pagina 58](#).

Toezichthouders

De toezichthouders op de pensioenfondsen zijn De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Omdat ING CDC Pensioenfonds een nieuw fonds is, heeft het bestuur regelmatig overlegd met DNB. Het fonds diende in de verslagperiode twee ontheffingsverzoeken bij DNB in. Beide zijn verleend, namelijk:

- ▲ Ontheffing van het indienen van de staten en jaarrekening over 2013.
- ▲ Ontheffing van de wettelijke berekeningsmethodiek van het minimaal vereist eigen vermogen.¹⁾

ING CDC Pensioenfonds werkte in 2014 mee aan het DNB self assessment belangenverstrengeling en diende de DNB enquête premiebesluit 2015 in. DNB en de AFM legden het fonds geen toezichtmaatregelen op in de verslagperiode.

1) Onderdelen van de wettelijke berekeningsmethodiek van het minimaal vereist eigen vermogen zijn met toestemming van DNB aangepast aan de situatie van een startend pensioenfonds.

4.2 Integraal risicomanagement

Pensioenuitvoering brengt risico's met zich mee. Daarbij gaat het om financiële en niet-financiële risico's. Integraal risicomanagement is een kerntaak van het pensioenfondsbestuur. Het omvat de vaststelling van strategisch risicobeleid, handhaving van het beleid en het inrichten van risicomanagementprocessen om risico's te monitoren en in te spelen op toe – en afname van risico's. Risicomanagement maakt deel uit van de besluitvormingsprocessen van het bestuur van het fonds, van het dagelijks werk van het bestuursbureau, aan derden uitbestede processen en het toezicht daarop. Een onafhankelijke integraal risicomanager ziet toe op de handhaving van het risicobeleid en rapporteert en adviseert direct aan het bestuur van ING CDC Pensioenfonds.

Risico's op de bestuursagenda

Elk kwartaal bespreekt het bestuur van ING CDC Pensioenfonds het integrale risicobeleid en de risico-ontwikkeling op basis van daarvoor opgestelde rapportages. Tenminste één keer per maand staan de financiële risico's op de agenda van de bestuursvergadering.

Iedere bestuursvergadering informeert de integraal risicomanager het bestuur over de laatste ontwikkelingen en meldt hij eventuele incidenten. In 2014 is veel aandacht besteed aan:

- ▲ Juridische risico's: vanwege de grote hoeveelheid nieuwe wetgeving.
- ▲ Renterisico: vanwege de extreem lage renteniveaus.
- ▲ Uitbestedingsrisico: vanwege het opdoen van ervaring met de uitbestedingspartners in het eerste jaar van het bestaan van ING CDC Pensioenfonds.

Risicobeleid ING CDC Pensioenfonds

Het risicobeleid is in 2014 ontwikkeld in een integrale strategische risicosessie van het bestuur en vastgesteld voor het eerste jaar van het fonds. De uitbestede processen zijn zo ingericht dat het bestuur, met steun van het bestuursbureau, zicht houdt op de ontwikkeling van risico's. Beoordeling van de kwaliteit van operationeel risicomanagement maakt standaard deel uit van de selectie en monitoring van externe uitvoerders.

FIRM risicobeleid

ING CDC Pensioenfonds gebruikt voor de indeling van risico's en het risicobeleid in de fondsdocumenten het model Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM) van De Nederlandsche Bank (DNB). Volgens dit model zijn er twee soorten risico's:

- ▲ Financiële risico's: matching risico, marktrisico, krediet- en tegenpartijrisico en verzekeringstechnisch risico.
- ▲ Niet-financiële risico's: uitbestedingsrisico, IT risico, juridisch risico, operationeel risico, integriteitsrisico, reputatierisico en omgevingsrisico.

Financiële risico's

De financiële risico's komen in belangrijke mate tot uiting in het totale solvabiliteitsrisico van ING CDC Pensioenfonds. Anders gezegd: het risico dat het fonds nu of in de toekomst onvoldoende financiële middelen heeft om zijn pensioendoelstellingen waar te maken. De pensioendoelstellingen van het fonds zijn een combinatie van de nominale opbouwambitie en de indexatieambitie. Deze zijn uitgewerkt in het pensioenreglement van 2014. Als maatstaf voor het solvabiliteitsrisico, gebruikt ING CDC Pensioenfonds het op balansniveau vereist eigen vermogen en de 'tracking error' op de nominale pensioenverplichtingen bij verschillende tijdshorizonnen. De 'tracking error' is een statistische maatstaf die een indicatie geeft van mogelijke uitkomsten van het beleggingsbeleid op de dekkinggraad en de waarschijnlijkheid van die uitkomsten. Het beleid voor het vereist eigen vermogen en de maximaal toegestane 'tracking error' vloeien voort uit de pensioenovereenkomst

van sociale partners en een ALM studie die het bestuur in 2014 liet uitvoeren. Voor financiële deelrisico's, zoals het matching risico, marktrisico, krediet- en tegenpartijrisico, verzekeringstechnisch risico, voerde het bestuur richtlijnen, restricties en limieten in. Die zijn verwerkt in het beleggingsplan van het fonds, de monitoringprocessen van het bestuursbureau en bij de bewaarinstelling.

Niet-financiële risico's

De niet-financiële risico's ontstaan in de interne en uitbestede processen en komen voort uit ontwikkelingen van buitenaf. Denk daarbij aan wet- en regelgeving en ontwikkelingen bij ING Bank. De niet-financiële risico's komen voor in de interne processen van het fonds en in de uitbestede processen, zoals rapportages, administratie, betalingen, vermogensbeheer, bewaarneming van effecten en communicatie.

Vermijden of verminderen

Door de relatief hoge uitbestedingsgraad, is het uitbestedingsrisico aanzienlijk. Het bestuursbureau is zodanig ingericht dat er continu toezicht is op externe uitvoerders. Om dit risico te managen heeft ING CDC Pensioenfonds een uitbestedingsbeleid opgesteld en daarnaast zijn er richtlijnen voor de selectie en monitoring van externe managers vastgelegd. Operationeel risicomanagement is daarin een kritische factor. Het beleid van het fonds voor de niet-financiële risico's is om deze waar mogelijk te vermijden of door effectieve controle- en beheersingsmaatregelen zoveel mogelijk te verminderen.

Verantwoord risico

Het fonds voert een CDC-pensioenregeling uit met een op jaarbasis vastgestelde premie. Daarin zoekt het steeds balans tussen bescherming van de nominale pensioenen en het nastreven van rendement om pensioenen te kunnen verhogen met toekomstige toeslagen om de koopkracht bij inflatie te behouden.

4.3 Pensioenbeleid

ING CDC Pensioenfonds voert per 1 januari 2014 een CDC-pensioenregeling uit. De deelnemer bouwt elk jaar pensioen op over de pensioengrondslag van dat jaar, in een zogenaamde middelloonregeling. Er wordt alleen volledig pensioen opgebouwd als de vastgestelde premie voldoende is gebleken. Met rendement op beleggingen kan ING CDC Pensioenfonds pensioenen verhogen met toeslagen, waarmee de koopkracht mogelijk in stand kan blijven bij inflatie en prijsschommelingen. Het bestuur besloot dat het niet verantwoord was toeslagen te verlenen over opgebouwde aanspraken in 2014.

Kenmerken van de CDC-pensioenregeling

De CDC-pensioenregeling (collective defined contribution) van ING CDC Pensioenfonds is een middelloonregeling en trad op 1 januari 2014 in werking. In een middelloonregeling bouwt de deelnemer elk jaar pensioen op over de pensioengrondslag van dat jaar. Alle jaarlijks opgebouwde pensioenen samen met eventueel verleende toeslagen, vormen het pensioen. Er wordt alleen volledig pensioen opgebouwd als de vastgestelde premie voldoende is gebleken.

De belangrijkste kenmerken van de CDC-pensioenregeling in 2014 zijn:

- ▲ De pensioenleeftijd is 67 jaar.
- ▲ De opbouwambitie is 2% ouderdomspensioen per jaar over de pensioengrondslag.
- ▲ Het partnerpensioen is 70% van het ouderdomspensioen.
- ▲ Het wezenpensioen is 14% van het ouderdomspensioen.
- ▲ De indexatieambitie is 80% (het bestuur hanteert bij zijn besluitvorming over de voorwaardelijke toeslagverlening een tabel als leidraad, welke in de ABTN is opgenomen).

De pensioenregeling bevat keuzemogelijkheden zoals:

- ▲ Deeltijdpensioen.
- ▲ Vervroeging van de pensioeningangsdatum (de vroegst mogelijke pensioenleeftijd is 60 jaar).
- ▲ Uitruil tussen het ouderdoms- en partnerpensioen en omgekeerd.

Werkgever en deelnemer betalen premie

Voor de middelloonregeling betaalt de werkgever een premie. Er is sprake van een vaste premie-methodiek voor de berekening van de collectieve beschikbare premie. Voor de looptijd van de pensioenovereenkomst (tot en met 2018) is afgesproken dat jaarlijks ten minste een kostendeckende premie wordt betaald. Als de premie in een jaar niet voldoende is voor de beoogde pensioenopbouw, wordt de pensioenopbouw in dat jaar verlaagd ten opzichte van de ambitie van 2% per jaar.

De premie wordt gedurende dat jaar nooit verhoogd of verlaagd. Dit is een essentieel kenmerk van een CDC-pensioenregeling. Deelnemers betalen via een eigen bijdrage direct mee aan de CDC-pensioenregeling. De hoogte daarvan ligt vast in de cao. De werkgever houdt de eigen bijdrage in op het salaris van de deelnemer.

Toeslagbeleid

Met rendement op beleggingen kan ING CDC Pensioenfonds pensioenen verhogen met toeslagen. Daarmee blijft de koopkracht van het pensioen in stand bij inflatie en prijsschommelingen. Voor de toeslagverlening over de opgebouwde pensioenen van deelnemers aan de CDC-pensioenregeling, is het uitgangspunt het percentage van de algemene salarisverhoging dat werd afgesproken in de cao. Voor de toeslagverlening op de pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is de prijsinflatie het uitgangspunt (de consumentenprijsindex).

De toeslagen op pensioenen in de CDC-pensioenregeling zijn voorwaardelijk en afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Op basis van de rendementen had het bestuur van ING CDC Pensioenfonds toeslagen kunnen verlenen. Het bestuur heeft tot zijn spijt moeten besluiten geen toeslagen te verlenen over de opgebouwde aanspraken in 2014. Dit betreft (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Dit besluit is gebaseerd op de volgende afwegingen:

- ▲ De dekkingsgraad van ING CDC Pensioenfonds is in de tweede helft van 2014 sterk gedaald als gevolg van een aanzienlijke daling van de rente in de afgelopen maanden.
- ▲ Als gevolg van het nFTK worden de financiële regels voor pensioenfonds, waaronder die voor toeslagverlening, strenger. In het verlengde hiervan zou een besluit om over 2014 toeslagen te verlenen ten koste gaan van de ruimte voor toekomstige pensioenopbouw en toekomstige toeslagen. Dit achtte het bestuur in het licht van evenwichtige belangenafweging, waar het bestuur zich op grond van de Pensioenwet aan moet houden, niet verantwoord.

Overzicht aanspraak- en pensioengerechtigden

Onderstaand volgt een overzicht van de aanspraak- en pensioengerechtigden per 31 december 2014. Vergelijkende cijfers per 31 december 2013 zijn niet opgenomen. Het fonds kende op die datum nog geen deelnemers. Toetreding tot het fonds heeft plaatsgevonden vanaf 1 januari 2014.

Per 31 december 2014		Mannen	Vrouwen	Totaal
Deelnemers		9.976	5.926	15.902
Gewezen Deelnemers		546	385	931
Pensioengerechtigden	Ouderdomspensioen	12	4	16
	Partnerpensioen	2	8	10
	Wezenpensioen	5	5	10
Totaal Verzekerden		10.541	6.328	16.869

Klachten en geschillen

ING CDC Pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenregeling. Verzekerden kunnen een geschil indienen als ze het niet eens zijn met de uitvoering van de pensioenregeling of de uitleg van het pensioenreglement. Verzekerden kunnen een klacht indienen als ze het niet eens zijn met de manier waarop ze zijn behandeld. In 2014 is er één geschil ingediend over de aanmelding van de partner. Dit geschil is ongegrond verklaard. Er zijn verder geen klachten ingediend.

Het bestuur van het fonds ontving één verzoek tot toepassing van de hardheidsclausule. Dit verzoek betrof de aanmelding van een partner en is door het bestuur afgewezen.

Bij de start van ING CDC Pensioenfonds in 2014 was het nodig de ongehuwd samenwonende partners van deelnemers individueel te registreren. ING CDC Pensioenfonds vroeg de betrokkenen om hun partner aan te melden, terwijl deze al bekend was bij Pensioenfonds ING, waar de pensioenregeling tot 1 januari 2014 werd uitgevoerd. Circa 380 deelnemers vonden de aanmeldprocedure voor ongehuwd samenwonende partners omslachtig of niet-klantvriendelijk. Dit zijn geen formele klachten in de zin van de klachten- en geschillenregeling. ING CDC Pensioenfonds kwam de betrokkenen tegemoet. Met een digitale machtiging van de betrokkenen, kon Pensioenfonds ING de partnergegevens aan ING CDC Pensioenfonds verstrekken.

4.4 Beleggingsbeleid

ING CDC Pensioenfonds is een fonds met een balans in opbouw. Reden om te kiezen voor een ingroei-pad voor de komende jaren. Het beleggingsbeleid is erop gericht een zo goed mogelijke afstemming te verkrijgen tussen het op te bouwen pensioenvermogen en de financiële verplichtingen. Daarop zijn economische ontwikkelingen en ontwikkelingen op de financiële markten van invloed. De beleggingsportefeuille bestaat uit een matching portefeuille en een return portefeuille. Gedurende 2014 alloceerde het fonds in lijn met het voorgestelde beleggingsplan 75% aan de matching portefeuille en 25% aan de return portefeuille. Eind 2014 verschoof de verdeling overeenkomstig het goedgekeurde beleggingsplan voor 2015 naar respectievelijk 70% en 30%.

Balans in opbouw

Voor ING CDC Pensioenfonds was 2014 een bijzonder jaar. Allereerst natuurlijk omdat het een nieuw fonds was, dat voor het eerst premies ontving en de eerste verplichtingen aanging. Het is een fonds en een balans in opbouw. Zo begint het fonds zonder enige reserves en verdubbelt de balans al in het tweede jaar. De voorbereidingen startten al in 2013. In het laatste kwartaal van 2013 werd het beleggingsplan 2014 opgesteld en goedgekeurd door het bestuur van het fonds. In de eerste helft van 2014 liet het bestuur vervolgens de ALM uitvoeren, een onderzoek naar een zo goed mogelijke afstemming tussen het (op te bouwen) pensioenvermogen en de financiële verplichtingen. De gemaakte keuzes in het beleggingsplan 2014 zijn in deze studie bevestigd. Tevens is het pad voor de komende jaren uitgezet voor wat betreft de asset-allocatie (verdeling) over de verschillende beleggings-/(vermogens)categorieën en welk deel van het renterisico op de verplichtingen wordt afgedekt.

Economie en financiële markten

De groei van de wereldeconomie was in 2014 over het algemeen gematigd. In de VS werd de groei aanvankelijk gedrukt door de koude winter, maar trok in de loop van 2014 fors aan. De werkgelegenheid ontwikkelde zich gunstig, dankzij de creatie van bijna drie miljoen banen. Dit was de sterkste banengroei in de VS in vijftien jaar. Het groeitempo in Azië en Europa was

zeer gematigd. In absolute zin was de groei in Azië groter dan in Europa, maar de economie kampte met een overcapaciteit. De werkloosheid in Europa bleef hoog (Duitsland en het Verenigd Koninkrijk uitgezonderd) en het consumentenvertrouwen laag. Overheden hielden de hand op de knip.

De inflatie stond wereldwijd onder druk. De olieprijs ([grafiek 1](#)) halveerde in de tweede helft van 2014, wat de dalende inflatietrend versterkte. Hierdoor werd de gepubliceerde inflatie ([grafiek 2](#)) in de Eurozone zelfs negatief.

De zogenaamde divergentie (het uiteenlopen) in groei en inflatieontwikkeling vormden aanleiding voor de belangrijkste centrale banken om hun ('experimentele') beleid verder aan te passen. De centrale bank van de VS (FED) besloot de beleidsrente voorlopig laag te houden, maar beëindigde in 2014 het kwantitatieve verruimingsprogramma (Quantitative Easing). De Bank of Japan (BOJ) breidde dit programma juist fors uit en nam naast staatsobligaties ook (vastgoed) aandelen in het aankoopprogramma op.

In de Eurozone ging ook de Europese Centrale Bank (ECB) over tot ongebruikelijke maatregelen: beschikbaarstelling van € 400 miljard aan langlopende leningen, introductie van negatieve rente en kwantitatieve verruiming, waarbij zij aankondigde om de balans van de ECB met € 1.000 miljard te vergroten. Dit alles om het door de ECB waargenomen gevaar van deflatie te bestrijden.

Naast de economische ontwikkelingen en het beleid van centrale banken speelden ook (geo-)politieke ontwikkelingen een belangrijke rol in 2014. De situatie in het Midden-Oosten (bijvoorbeeld ISIS), de annexatie van de Krim door Rusland en de 'opstand' in Oost-Oekraïne domineerden het wereldnieuws. In het Verenigd Koninkrijk besloten de Schotten via de reguliere politieke weg (referendum) toch binnen het Verenigd Koninkrijk te blijven. Per saldo vormden centrale banken de belangrijkste drijfveren voor de financiële markten. Als gevolg van het uiteenlopende beleid van de FED enerzijds en de ECB en BOJ anderzijds, werd de Amerikaanse dollar sterker en verzwakten de Euro en de Yen ([grafiek 3 & 4](#)).

De combinatie van lage (negatieve) officiële tarieven en experimentele beleidsmaatregelen (kwantitatieve verruiming) door centrale banken, leidde tot een zoektocht naar rendement in de financiële markten. Hiervan profiteerden aandelen, vastgoed en obligaties, vooral die met een langere looptijd en/of lagere kredietwaardigheid. De wereldaandelenindex bereikte een nieuw 'all time high' in 2014, gedreven door de Amerikaanse aandelenbeurs. De belangrijkste graadmeter voor de Amerikaanse aandelenmarkt, de S&P500 ([grafiek 5](#)), scoorde in 2014 maar liefst 52 nieuwe hoogtepunten.

Daartegenover bereikte de kapitaalmarktrente in de diverse Eurolanden waaronder Nederland en Duitsland een nieuw 'all time low'. De 10-jaars rente in Nederland sloot het jaar af op 0,67%. Het renteniveau van kortlopende staatsobligaties van AAA landen in de Eurozone werd zelfs negatief. Een dalende rente heeft een positief effect op het rendement (koerswinst) van de obligatieportefeuille die het fonds reeds in bezit heeft. Het positieve effect wordt veroorzaakt doordat op deze

obligatieportefeuille over het algemeen een hogere rente wordt vergoed dan de actuele marktrente. De grootste daling van de rente was in de lange looptijden ([grafiek 6](#)). Het beleggingsrendement op AAA obligaties in de Eurozone met een looptijd van langer dan tien jaar bedroeg daardoor in 2014 meer dan 20%.

Allocatie, samenstelling balans en beleggingsportefeuille

Omdat ING CDC Pensioenfonds een startend fonds was, met een balans in opbouw, werd gekozen voor een ingroeipad voor de komende jaren. In de portefeuilleopbouw, bestaande uit een matching portefeuille en een return portefeuille, werden allereerst de kernelementen (hoofdbeleggingscategorieën) ([grafiek 7](#)) ingevuld. Met de invulling van de kernelementen moest een belangrijk deel van de pensioenverplichtingen van het fonds (renterisico) via vastrentende waarden in de matching portefeuille worden afgedekt. De return portefeuille heeft als hoofddoel het behalen van rendement op zakelijke waarden (aandelen en vastgoed), waarmee ook het inflatierisico voor een deel afgedekt kan worden.

Op 2 januari 2014 ontving het fonds de eerste premiestorting en startte de opbouw van de beleggingsportefeuille en de verplichtingen, ofwel de balans. Die dag werd gestart met de eerste beleggingen. In lijn met het voorgestelde beleid alloceerde ING CDC Pensioenfonds gedurende 2014 voor 75% naar de matching portefeuille (obligaties) [\(grafiek 8\)](#) en voor 25% naar de return portefeuille (aandelen) [\(grafiek 9\)](#). De verplichtingen namen elke maand toe, de premie kwam per kwartaal binnen en werd veelal rond de stortingsdatum belegd. Voor de afdekking van het renterisico werd de matching portefeuille maandelijks bijgestuurd en werden overtollige liquiditeiten in korte staatsobligaties belegd binnen de matching portefeuille.

Het renterisico werd in 2014 op basis van de DNB-rentecurve voor 60% afgedekt. De renteafdekking fluctueerde in het begin van het jaar, maar stabiliseerde in de loop van 2014.

Dat kwam ook in dit geval door de maandelijks opbouw of (aangroei)verplichtingen en de premie die op kwartaalbasis binnenkwam. Het renterisico werd afgedekt met beleggingen in langlopende staatsobligaties luidende in euro's met AAA en AA rating als onderdeel van de matching portefeuille. De keuze voor langlopende staatsobligaties versus derivaten (bijvoorbeeld renteswaps) om het renterisico af te dekken, hing samen met een aantal factoren, onder meer:

- ▲ Het niveau van de rente.
- ▲ De lange looptijd van de verplichtingen.
- ▲ De situatie van een startend fonds.
- ▲ De leverage (ook wel het hefboomeffect genoemd, is het gebruik van vreemd vermogen om het verwachte rendement van het eigen vermogen te verhogen) die veelal gepaard kan gaan met de inzet van derivaten en op termijn nadelig uit kan pakken.

Regelgeving vereist eveneens dat het renterisico deels wordt afgedekt [\(grafiek 10\)](#).

Valuta afdekking

Gedurende 2014 en in lijn met het beleid, dekte ING CDC Pensioenfonds de valutarisico's van de zes belangrijkste valuta's in de balans af. Het fonds hanteerde hiervoor een range van 80-110% en maakte gebruik van valutatermijncontracten.

Na goedkeuring van het beleggingsplan 2015 verschoof eind 2014 de allocatie naar het afgesproken beleid voor 2015 waarin als benchmark een verdeling van 70% naar de matching portefeuille en 30% naar de return portefeuille geldt.

Samenstelling return en matching portefeuille

Voor 2014 was het doel om binnen de return portefeuille exposure naar de belangrijkste aandelenmarkten en beursgenoteerd vastgoed op te bouwen. Hiervoor maakte het fonds gebruik van passieve beursgenoteerde indextrackers. Indextrackers zijn net als aandelen gedurende de beursopeningstijden continu verhandelbaar. Met één transactie kan direct worden belegd in een hele index, waarbij breed gespreide exposure tegen lage kosten werd verkregen.

De matching portefeuille bestond in 2014 volledig uit liquide staatsobligaties in Euro's met een minimale rating van AA-/AAA. Met deze portefeuille beoogde het fonds primair het renterisico af te dekken en de risicopositie van het fonds te sturen. Dit is een strategisch aangestuurde portefeuille met een semi-passief karakter ([grafiek 11 & 12](#)).

Resultaten: performance beleggingscategorieën

In [grafiek 13](#) staan de resultaten van de totale prestaties van de beleggingen van het fonds en de belangrijkste deelcategorieën vergeleken met een vooraf afgesproken interne maatstaf (benchmark). De benchmark is afgeleid van het strategisch beleggingsbeleid.

De resultaten op de return portefeuille waren in lijn met de benchmark, conform de doelstelling. Voor de matching portefeuille lag het resultaat boven de benchmark door een hogere rentehedgepositie, looptijdpositionering en debiteurenselectie. Gedurende het jaar lag de rentehedgepositie structureel boven de afgesproken norm, wat positief was. Daarnaast is er sprake van voorbeleggen, daar de opbouw van de verplichtingen per maandultimo plaats vond, terwijl de rentehedgepositie gedurende de maand opgebouwd werd. De premie werd bovendien per kwartaal ontvangen en werd in lijn met het beleid volledig belegd. Bij een balans in opbouw en een dalende rente is het effect van deze factoren vrij groot. De verplichtingenbenchmark volgt de methodiek van de rekenrente die DNB voorschrijft, waarbij de eerste 20 jaar de marktrente(swaps) volledig en voor looptijden langer dan 20 jaar in belangrijke mate gereflecteerd wordt. De matching portefeuille was voor een groot deel belegd in staatsobligaties met looptijden langer dan 20 jaar, wat mede bijdroeg aan het resultaat. Binnen de matching portefeuille werd uitsluitend belegd in staatsobligaties uit de eurozone met een AAA en/of AA rating, welke beter presteerden dan de verplichtingen benchmark. Binnen de matching portefeuille nam daarnaast de risico-opslag voor staatsobligaties met een AA rating verder af.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

ING CDC Pensioenfondsen heeft rendementsdoelstellingen, maar realiseert zich ook dat die in evenwicht moeten zijn met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het fonds werkt aan het gereed hebben van de code maatschappelijk verantwoord beleggen, welke in ieder geval gereed zal zijn voordat eventuele transitie plaats zullen vinden van aandelenfondsen naar discretionair beheerde portefeuilles. ING CDC Pensioenfondsen ontwikkelt specifiek beleid ten aanzien van uitsluitingen, insluitingen en stemgedrag en op welke wijze dit gemonitord en invulling aan

gegeven wordt. Tot de verdere invulling en vaststelling, wil het fonds als institutionele belegger niet betrokken zijn bij schendingen van mensenrechten of gebruik van kinderarbeid, fraude of corruptie, vormen van milieuvervuiling en controversiële wapens.

Vermogensbeheerkosten

Voor de presentatie van en toelichting op de integrale kosten van het vermogensbeheer volgt het fonds de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In overeenstemming met deze aanbevelingen worden de vermogensbeheerkosten onderverdeeld in (vaste) beheerkosten, bewaarloon en overige kosten. In totaal bedroegen deze kosten in 2014 € 945 (= 0,5% van het gemiddeld belegd vermogen). In de jaarrekening zijn, conform de daarvoor geldende richtlijnen, alleen de direct in rekening gebrachte kosten van beheer en het bewaarloon als vermogensbeheerkosten verantwoord. De direct op het rendement in mindering gebrachte vermogensbeheerkosten zijn in de jaarrekening niet apart zichtbaar. Ook de kosten van het bestuursbureau die toewijsbaar zijn aan het vermogensbeheer zijn in de jaarrekening niet apart zichtbaar.

In overeenstemming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie zijn sommige kostensoorten zo nauwkeurig mogelijk geschat en is de splitsing van de kosten tussen de twee beleggings-categorieën gebeurd op basis van de strategische mix.

De direct in rekening gebrachte vermogensbeheerkosten worden nagenoeg geheel door de werkgever betaald. Ook de kosten van het bestuursbureau worden door de werkgever betaald.

Kostensoort	Totaal	30% Aandelen	70% Vastrentend
Direct in rekening gebrachte vermogensbeheerkosten			
Beheer	27	8	19
Bewaarloon	8	2	6
Beleggingsadministratie	205	62	144
Advies	67	20	47
Subtotaal	307		
Op rendement in mindering gebrachte vermogensbeheerkosten			
Transactiekosten	314	106	209
Overlay	9	9	-
Subtotaal	323		
Kosten bestuursbureau toe te rekenen aan vermogensbeheer			
Beheer	315	94	220
Totaal	945		
Waarvan door werkgever betaald	613		
Waarvan ten laste van rendement	332		
Gemiddeld belegd vermogen	176.152		
Kosten in bp	54		
Waarvan door werkgever betaald	35		
Waarvan ten laste van rendement	19		

4.5 Financieel beleid / actuariële paragraaf

In een CDC-pensioenregeling wordt de jaarlijkse feitelijke premie berekend volgens een vaste methode. De door ING CDC Pensioenfonds ontvangen premie over het boekjaar 2014 was € 259 miljoen. De actuele financiële positie van een pensioenfonds wordt uitgedrukt in de dekkingsgraad. Deze geeft aan in hoeverre het fonds op de lange termijn aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter de financiële positie van het fonds. De dekkingsgraad van ING CDC Pensioenfonds daalde gedurende 2014 gestaag, met name door de forse daling van de marktrente.

Systematiek gedempte kostendekkende premie

De Pensioenwet stelt dat de ontvangen premie de kosten van de pensioenopbouw moet dekken. In dit verband schrijft de Pensioenwet voor dat de feitelijke premie die pensioenfonds moeten ontvangen tenminste gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie, zoals deze door ING CDC Pensioenfonds wordt gehanteerd, is de premie gebaseerd op een voortschrijdend gemiddelde van de rente van de afgelopen zestig maanden.

ING CDC Pensioenfonds is een CDC-fonds. De jaarlijkse feitelijke premie die het fonds ontvangt, wordt berekend volgens een vaste methode. Er worden twee premieberekeningen gemaakt:

1. De gedempte kostendekkende premie plus een opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening en risico-overdracht.²⁾
2. De zuiver kostendekkende premie berekend op basis van de Rentetermijnstructuur (RTS) per 31 december van het voorafgaande jaar zoals voorgeschreven door DNB, plus een opslag voor risico-overdracht.

Het fonds ontvangt de hoogste van deze twee premies.

2) In de CDC-pensioenregeling vanaf 2014 betaalt de werkgever nooit meer dan de premie en zal niet meer bijstorten waardoor alle risico's bij de verzekerden liggen.

Ontvangen premie dekt de kosten

Aan het begin van 2014 is de ex ante premie (exclusief uitvoeringskosten) berekend als percentage van de pensioengrondslag. Het resultaat van deze berekening was als volgt:

	Percentage pensioengrondslag	
Gedempte kostendeekkende premie plus opslag voor- waardelijke toeslagverlening plus opslag risico-overdracht	28,0	Maximum van deze twee premies is 28,0% van de pensioengrondslag
Zuiver kostendeekkende premie plus opslag risico-overdracht	26,0	

De door ING Bank betaalde premie is derhalve berekend op basis van de gedempte kostendeekkende premie plus een opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening en risico-overdracht. Van deze totale premie krijgt de werkgever een deel terug doordat de werknemers een eigen bijdrage betalen waarvan de hoogte vastligt in de cao.

De door het fonds ontvangen premie over boekjaar 2014 is € 259 miljoen. De kostendeekkende premie uit hoofde van de Pensioenwet bedraagt € 213 miljoen. De ontvangen premie voldoet hiermee aan de eis die de Pensioenwet stelt dat de ontvangen premie de kosten van de pensioen-opbouw moet dekken.

Herverzekering

ING CDC Pensioenfonds heeft het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd bij Zwitserleven. Deze verzekering dekt het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico boven het eigen risico van het fonds.

Resultaat op de premie

	In miljoenen euro
Ontvangen premie	258,9
Benodigd voor pensioenopbouw	-168,1
Beschikbaar voor kosten	-6,1
Risicopremie overlijdensrisico	-4,4
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	-6,7
Totale benodigde premie	-185,3
Resultaat op premie	73,7

Het resultaat op de premie is het verschil tussen de ontvangen premie en de benodigde premie. ING Bank. betaalt een gedempte kostendekkende premie en daarbij opgeteld een opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening en risico-overdracht.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De actuele financiële positie van een pensioenfonds wordt uitgedrukt in de dekkingsgraad. De dekkingsgraad is de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de contante waarde van de pensioenaanspraken en -rechten (de pensioenverplichtingen). Deze geeft dus ook voor ING CDC Pensioenfonds aan in hoeverre het fonds op de lange termijn aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter de financiële positie van het fonds. Een voldoende hoge dekkingsgraad is bijvoorbeeld noodzakelijk om het pensioen onder voorwaarden te kunnen verhogen met toeslagen. Hierdoor behoudt pensioen, als het goed gaat met de financiële positie van het fonds, zijn waarde bij inflatie.

De dekkingsgraad wordt voor een 'rijp' pensioenfonds in belangrijke mate bepaald door de balans. De premie heeft nauwelijks invloed. Bij een startend pensioenfonds, zoals ING CDC Pensioenfonds is juist het omgekeerde het geval. De balans is in opbouw met nog te ontvangen premies. De premie

bepaalt dan zeker in het begin in (zeer) hoge mate de dekkinggraad. Zo verdubbelt de omvang van de balans al in het tweede jaar. Aan het einde van het jaar stond de DNB-dekkinggraad die wordt berekend met de door DNB voorgeschreven rentecurve op 122,4%. De marktwaardedekkinggraad die wordt berekend op basis van de in de markt geobserveerde rente kwam ultimo 2014 uit op 94,4%.

De dekkinggraad van ING CDC Pensioenfonds daalde gedurende 2014 gestaag. Dat kwam met name door de forse daling van de marktrente, vooral in het laatste half jaar. ING CDC Pensioenfonds ging in 2014 van start en kon niet bouwen op een buffer uit het verleden. Daarom hangt de dekkinggraad van ING CDC Pensioenfonds grotendeels af van de premie die het fonds ontvangt. Aan het begin van elk boekjaar wordt de premie vastgesteld. Gedurende 2014 nam de buffer in de premie door de sterk dalende marktrente aanzienlijk af.

Grafiek 14 toont de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. De ontwikkeling van de dekkinggraad gedurende 2014 is te zien in **grafiek 15**.

Eigen vermogen ten opzichte van (minimaal) vereist eigen vermogen

Indien het aanwezige vermogen van een fonds lager is dan het minimaal vereiste eigen vermogen, dan is sprake van een dekkingstekort. Indien het aanwezige vermogen van een fonds lager is dan het vereiste eigen vermogen, dan is sprake van een reservetekort.

Het aanwezige eigen vermogen van ING CDC Pensioenfonds per 31 december 2014 is € 55,9 mln, hetgeen zowel hoger is dan het minimaal vereist eigen vermogen van € 12,1 mln als hoger is dan het vereist eigen vermogen van € 40,6 mln. Dit betekent dat het fonds geen dekkingstekort en geen reservetekort kende per 31 december 2014.

Uitvoeringskosten

De kosten van het fonds, exclusief die voor vermogensbeheer, waren in 2014 totaal € 2.435, oftewel € 152,76 (in euro, niet in duizenden euro) per deelnemer. Deze kosten zijn geheel vergoed door de werkgever, naast het werkgeversdeel in de pensioenpremie. De vermogensbeheerkosten worden gedeeltelijk door de werkgever vergoed, zie ook hetgeen over vermogensbeheerkosten is vermeld op [pagina 40](#) en [pagina 96](#).

Uitgesplitst naar de verschillende functies in het fonds zijn deze:

	€
Administratie	1.271
Kosten bestuursbureau*	696
Kosten bestuur	67
Overige governance kosten	70
Communicatie	214
Accountantscontrole	28
Certificering actuaris	22
Actuarieel advies	47
Juridisch en fiscaal advies	8
Contributies en bijdragen	4
Overige kosten	8

* Van de totale kosten bestuursbureau ad € 1.010 heeft € 315 (afgerond) betrekking op vermogensbeheer en € 696 op de uitvoeringskosten.

4.6 Communicatiebeleid

Communicatie staat hoog op de agenda van het bestuur van het fonds. Er werd communicatiebeleid voor 2013 en 2014 vastgesteld. ING CDC Pensioenfonds heeft de ambitie de CDC-pensioenregeling voor medewerkers van ING Bank zorgvuldig uit te voeren en spant zich in om de zelfredzaamheid in elke levensfase van de deelnemers te verbeteren met als doel dat de deelnemer zich bewust is van zijn pensioensituatie en daardoor handelingsperspectief krijgt. Het fonds zette in 2014 vier onderzoeksmethoden in om de realisatie van de communicatiedoelstellingen te monitoren. De resultaten stemden positief.

Beleid 2013-2014

Als nieuw fonds stond communicatie hoog op de agenda van het bestuur en werd het beleid voor 2013 en 2014 vastgesteld. In het beleid zijn onderwerpen zoals de positionering, de doelgroepen, de uitgangspunten voor communicatie en de activiteitenkalender opgenomen.

Positionering

ING CDC Pensioenfonds streeft naar het zorgvuldig uitvoeren van een CDC-pensioenregeling voor medewerkers van ING Bank. Daarbij spant het fonds zich in om de zelfredzaamheid in elke levensfase van de deelnemers te verbeteren met als doel dat de deelnemer zich bewust is van zijn pensioensituatie. De kenmerken daarbij zijn: betrouwbaar, realistisch, eerlijk, eenvoudig en persoonlijk.

Doelgroepen

In de verslagperiode is een gewogen mix van pensioencommunicatie en corporate communicatie ingezet, afgestemd op de behoeften van de gesegmenteerde doelgroepen:

1. Circa 16.000 medewerkers die vanwege hun arbeidsrelatie met ING Bank sinds 1 januari 2014 pensioen opbouwen in de CDC-pensioenregeling. Een onderscheid kan worden gemaakt op basis van:
 - a. Leeftijd (20-35 jarigen, 35-45 jarigen, 45-58 jarigen en 58-67 jarigen).
 - b. Medewerkers die belangrijke veranderingen meemaken in hun leefsituatie, zoals pensioen, ontslag, huwelijk, scheiding, kinderen, arbeidsongeschiktheid.
2. Interne stakeholders (verantwoordingsorgaan, visitatiecommissie, werkgevers, HR, Ondernemingsraad).
3. Externe stakeholders (DNB, AFM, vakorganisaties, overheid).

Uitgangspunten voor communicatie

ING CDC Pensioenfonds stelde de volgende uitgangspunten voor communicatie op:

- ▲ Online waar mogelijk en offline waar verplicht.
- ▲ Kort en bondig waar mogelijk en gelaagd waar gewenst.
- ▲ Eenvoudig Nederlands (schrijfwijze B1 niveau).

Daarbij hebben ING CDC Pensioenfonds, Pensioenfonds ING en ING Bank zoveel mogelijk samengewerkt en samen gecommuniceerd, met ondersteuning van het Pensioenloket van AZL. De kernboodschappen waren gericht op met name bewustwording en verbetering van de zelfredzaamheid:

- ▲ Uitleggen van de veranderingen en de impact daarvan op de persoonlijke situatie van medewerkers door de komst van de CDC-pensioenregeling.
- ▲ Uitleggen dat de risico's per 1 januari 2014 zijn verschoven van de werkgever naar de deelnemers.

Activiteitenkalender 2013

In 2013 lag de focus op het ontwikkelen en implementeren van de merkidentiteit van het fonds, de vormgeving van de on- en offline communicatiemiddelen en de inrichting van de tweetalige website met onderliggende pensioenfondsdocumenten en -formulieren. Het Pensioenloket werd opgeleid door de bestuursbureaus van ING CDC Pensioenfonds en Pensioenfonds ING om goed voorbereid te zijn op de veranderingen per 1 januari 2014. Verder werd gestart met het ontwikkelen van standaard pensioencommunicatie voor de verschillende life events. Medewerkers van ING Bank konden diverse presentaties over de nieuwe pensioenregeling bijwonen.

Activiteitenkalender 2014

In 2014 zijn de volgende communicatieactiviteiten uitgevoerd.

Eerste kwartaal

De focus lag op interne informatiebijeenkomsten ('Tour Pensioen 2014') en de uitbouw van de website. Prioriteit lag bij de tijdige verzending van de startbrief. Het Pensioenloket kon zich met hulp van de opgestelde 'Frequently Asked Questions' (FAQ's) voorbereiden op mogelijke vragen van deelnemers over bijvoorbeeld de impact van de nieuwe CDC-pensioenregeling op hun persoonlijke situatie.

Tweede kwartaal

Veel aandacht ging uit naar het vereenvoudigen van de procedure 'aanmelden partner' met een digitale machtiging. Verder is het project 'geïntegreerde pensioenplanner voor de CDC Pensioenfondsen en Pensioenfonds ING' voorbereid. Opnieuw zijn FAQ's ingezet om het Pensioenloket te helpen vragen van medewerkers over de procedure aanmelden partner bij ING CDC Pensioenfonds goed te beantwoorden.

Derde en vierde kwartaal

In september is de wettelijk verplichte UPO verzonden. Ook is de start van de online klankbordgroep van het fonds (september) en het online TNS NIPO benchmark onderzoek (oktober) uitgevoerd. Op verzoek van het verantwoordingsorgaan van ING CDC Pensioenfonds is de Engelstalige welkomstbrochure gepubliceerd op de website. De bouw van de Pensioenplanner is gestart en vanaf het vierde kwartaal ging het fonds aan de slag met de aanpassing van communicatiemiddelen naar aanleiding van gewijzigde fiscale regels. Opnieuw zijn FAQ's ingezet om het Pensioenloket voor te bereiden op vragen van deelnemers over het voorlopige cao onderhandelingsresultaat en de geplande wijzigingen per 1 januari 2015.

In de tweede helft van 2014 is de uitvoering van een aantal andere communicatieactiviteiten tijdelijk uitgesteld. Het ging om de publicatie van de kwartaalberichten, de digitale periodiek, de digitale nieuwsflits, de release van de 'hoe pensioenfit ben jij?' film en de pensioenestafette. De volgende ontwikkelingen gaven daartoe aanleiding:

- ▲ Naderende veranderingen in wet- en regelgeving.
- ▲ Cao-onderhandelingen over aanpassing van de CDC-pensioenregeling.

Resultaten

In 2014 zijn er vier onderzoeksmethoden ingezet om de realisatie van de communicatiedoelstellingen te monitoren.

Tour Pensioen 2014

De interne informatiebijeenkomsten ‘Tour Pensioen 2014’, bleken voor medewerkers van ING Bank een effectief platform om een start te maken met het stimuleren van pensioenbewustzijn. In totaal is circa 7% van de populatie bereikt met de volgende resultaten aan de hand van Kritieke Prestatie Indicatoren (hierna afgekort als KPI):

KPI		Resultaat
Kennis twee pensioenfondsen	60%	Circa 87% van de doelgroep begrijpt dat zij met twee pensioenfondsen te maken heeft.
Kennis risicoverschuiving	60%	Circa 72% van de doelgroep begrijpt dat zij vanaf 1 januari 2014 zelf het risico draagt.
Waardering voor ‘Tour Pensioen 2014’ uitgedrukt in rapportcijfer	7,0	Waardering uitgedrukt in rapportcijfer: 7,4.
Waardering voor tijdige, begrijpelijke, juiste en volledige communicatie	60%	Circa 83% van de doelgroep vindt dat ‘Tour Pensioen 2014’ in de informatiebehoefte heeft voorzien.

Webstatistieken

De website is in 2013 opgeleverd en wordt sindsdien elke maand gemonitord op beveiliging, hosting en sitebezoek. Hieruit blijkt dat de website ‘in control’ is en qua reactiesnelheid goed presteert. Events, zoals de verzending van de UPO in september of de verandering van de pensioenregeling per 1 januari 2015, leidden tot een toename van het bezoek aan de desbetreffende pagina’s. Er is vastgesteld dat inmiddels één op de vier medewerkers de website tenminste één keer heeft bezocht, met een gemiddelde bezoekduur van drie minuten. Verzekerden maken

gebruik van het brede aanbod van onderwerpen dat varieert van informatie over de CDC-pensioenregeling, nieuwsberichten, praktische zaken, zoals folders en formulieren tot kerncijfers over de (financiële) prestaties van het fonds.

Klankbordgroep ING CDC Pensioenfonds

In de tweede helft van 2014 gaf de klankbordgroep van ING CDC Pensioenfonds feedback op twee communicatiemiddelen: de werkgeversflyer en de brief nabestaandenpensioen. De suggesties van de klankbordgroep zijn gebruikt om de leesbaarheid van de middelen te verbeteren.

TNS NIPO benchmark onderzoek

In de periode van 8 oktober tot en met 9 november 2014 nodigde ING CDC Pensioenfonds, in nauwe samenwerking met de werkgever, 9.375 medewerkers van ING Bank uit om deel te nemen aan een online TNS NIPO benchmark onderzoek. Dit leidde tot een respons van 12,8% (1.203 medewerkers).

De belangrijkste bevindingen op basis van deze kwantitatieve nul-meting zijn:

KPI	Resultaat		
Algemene tevredenheid over fonds uitgedrukt in rapportcijfer	7,0	Algemene tevredenheid over fonds uitgedrukt in rapportcijfer	7,0
Tevredenheid over informatiemiddelen (begrijpelijk, hoeveelheid informatie, belang van informatie en vormgeving)	60%	Tevredenheid over informatiemiddelen	75%
Herkenning merkwaarden betrouwbaar, eerlijk en persoonlijk	60%	Herkenning merkwaarden van fonds	75%

4.7 Verwachte ontwikkelingen komend jaar

In deze paragraaf zijn de bedragen in euro en niet in duizenden euro.

2015 wordt opnieuw een uitdagend jaar voor het bestuur. De situatie op de financiële markten heeft sterke invloed op de vermogenspositie van het fonds. Deze ontwikkelingen vragen blijvende aandacht van het bestuur.

Uitvoering nieuwe pensioenovereenkomst 2015-2018

Op 1 januari 2015 is er nieuwe fiscale wetgeving van kracht. Daarin is de maximale jaarlijkse pensioenopbouw verlaagd en het pensioengevend salaris op maximaal € 100.000 per jaar vastgesteld. Daarnaast is er het nFTK voor pensioenfondsen. Mede daarom hebben de sociale partners de pensioenovereenkomst tussentijds opengebroken en nieuwe afspraken gemaakt voor de jaren 2015 tot en met 2018. De belangrijkste kenmerken van deze nieuwe pensioenovereenkomst zijn:

- ▲ De opbouw van het ouderdomspensioen is 1,875% per jaar (was 2% per jaar in 2014).
- ▲ Het maximale pensioengevend salaris is € 100.000 per jaar (deze grens gold niet in 2014).
- ▲ De franchise is verlaagd naar het wettelijk minimum (€ 12.642).
- ▲ Het bestuur beslist elk jaar of er toeslagen worden verleend. De hoogte van de toeslagverlening is afhankelijk van de financiële positie van ING CDC Pensioenfonds en wordt uitgedrukt in een percentage van de prijsindex. Er is geen vooraf bepaalde toeslagambitie. De toeslagambitie van 80% van de maatstaven die in de pensioenovereenkomst voor 2014 was opgenomen, vervalt.
- ▲ De vaste premiemethodiek is gewijzigd. De belangrijkste wijzigingen zijn:
 - ▲ De opslag voor de risico-overdracht van 2,4% is vervallen.
 - ▲ De opslag voor toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening is gewijzigd in een verlaging van de bruto rekenrente met 90 basispunten en kan worden aangewend voor de nominale pensioenopbouw.
 - ▲ De zuiver kostendeckende premie is voor het jaar 2018 gemaximeerd op 35% van de pensioengrondslag.

Het bestuur heeft de nieuwe pensioenovereenkomst met inachtneming van de Pensioenwet getoetst. Het bestuur heeft daarbij geconcludeerd dat de pensioenovereenkomst financierbaar, uitvoerbaar en communiceerbaar is.

De uitkomsten van deze toets zijn ter advies voorgelegd aan het verantwoordingsorgaan. Na een positief advies van het verantwoordingsorgaan, heeft het bestuur besloten om de gewijzigde pensioenovereenkomst in uitvoering te nemen en het pensioenreglement met terugwerkende kracht per 1 januari 2015 op basis van de nieuwe pensioenovereenkomst aangepast.

Invoering wet- en regelgeving

1 juli 2015 en 1 oktober 2015 zijn belangrijke data in het kader van de implementatie van het nFTK. Naast onder andere de uitvoering van de haalbaarheidstoets moeten alle fondsdocumenten indien nodig aangepast worden in verband met de implementatie van het nFTK.

Uiteraard blijft ING CDC Pensioenfonds alert op toekomstige wijzigingen in wet- en regelgeving.

Gevolgen nieuw Financieel Toetsingskader

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Voor ING CDC Pensioenfonds is de beleidsdekkingsgraad 134,5% ultimo 2014. Ten opzichte van de dekkingsgraad van 122,4% eind 2014 ligt de beleidsdekkingsgraad 12,1%-punt hoger. Dit is het gevolg van de dalende dekkingsgraad in 2014 waardoor de beleidsdekkingsgraad, als gemiddelde over alle maanden in 2014, hoger is dan de actuele dekkingsgraad eind 2014.

Vanaf 1 januari 2015 is de middeling uit de DNB-rentetermijnstructuur vervallen. De toegroei naar de Ultimate Forward Rate (UFR) van 4,2% blijft behouden. Op basis van deze gewijzigde rentetermijnstructuur is de dekkingsgraad 114,3% eind 2014. Deze dekkingsgraad ligt aanzienlijk lager dan de dekkingsgraad op basis van de rentetermijnstructuur inclusief driemaandsmiddeling, doordat de actuele rente per 31 december 2014 fors lager is dan de gemiddelde rente over de laatste drie maanden van 2014.

Op basis van de nieuwe rekenregels stijgt de vereiste dekkingsgraad op basis van het feitelijk beleggingsbeleid van 116,3% naar 120,6%. De vereiste dekkingsgraad op basis van het strategisch beleggingsbeleid stijgt van 113,3% naar 117,5%. Hierbij is rekening gehouden met de gewijzigde DNB-rentetermijnstructuur (dus exclusief middeling) zoals die vanaf 1 januari 2015 geldt. Onder het oude FTK werd de vereiste dekkingsgraad berekend als het maximum van de vereiste dekkingsgraad op basis van het feitelijk beleggingsbeleid en de vereiste dekkingsgraad op basis van het strategisch beleggingsbeleid. Het lijkt erop dat in het nFTK de vereiste dekkingsgraad op basis van het strategisch beleggingsbeleid leidend zal zijn. Dit is echter op dit moment nog niet geheel duidelijk.

Pensioenplanner

De wijzigingen in de pensioenregeling, de invloed van de wet- en regelgeving en de financiële en economische vooruitzichten vragen van deelnemers steeds meer eigen betrokkenheid en verantwoordelijkheid.

In het kader van het vergroten van het pensioenbewustzijn en het bevorderen van het inzicht voor mensen in hun eigen pensioensituatie ontwikkelt ING CDC Pensioenfonds, samen met NN CDC Pensioenfonds en Pensioenfonds ING, een pensioenplanner, welke rond de zomer van 2015 wordt verwacht.

Zelfevaluatie

In het kader van het beoordelen van het eigen functioneren heeft in het eerste kwartaal van 2015 binnen het bestuur van ING CDC Pensioenfonds een zelfevaluatie plaatsgevonden.

Amsterdam, 17 juni 2015

Namens het bestuur van Stichting ING CDC Pensioenfonds,

A.L. Hollenkamp

Voorzitter

J.M.M. Boers

Secretaris

VERSLAG VISITATIECOMMISSIE

5. Verslag visitatiecommissie

ING CDC Pensioenfonds (hierna ICP) heeft onderstaande visitatiecommissie verzocht een visitatie uit te voeren.

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen (WVBP) geeft aan dat de visitatiecommissie toezicht houdt op het beleid en de algemene gang van zaken, de adequate risicobeheersing en op de evenwichtige belangenafweging.

De Code Pensioenfondsen voegt daaraan toe: de visitatiecommissie draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. Daarnaast hanteert de visitatiecommissie het normenkader geformuleerd in de VITP-Toezichtcode. Naast de hierboven vermelde onderwerpen betreft de visitatiecommissie daarbij de volgende onderwerpen in haar onderzoek: het functioneren van de governance, het functioneren van het bestuur, transparante en begrijpelijke communicatie, de naleving van de Code Pensioenfondsen en cultuur en gedrag.

Daarnaast heeft het bestuur van het fonds na overleg met de visitatiecommissie en na raadpleging van het verantwoordingsorgaan een opdrachtbeschrijving geformuleerd op basis van de volgende thema's:

1. Het geformuleerde beleid 2013-2014 en de toekomstbestendigheid hiervan.
2. Risicomanagement financieel en niet-financieel: de inrichting, controle en toezicht.
3. Uitbestedingsbeleid: visie, uitvoering en monitoring.
4. Beleggingsbeleid: risico's versus ambitieniveau.
5. Governance van bestuur, uitvoeringsorganisatie, VO: inrichting van het fonds en de samenwerking tussen de verschillende organen. Traject naar inrichting nieuw fonds en de keuzes die daarbij gemaakt zijn, evenwichtige belangenafweging.
6. Communicatiebeleid en uitvoering.

Het volgende visitatietraject is doorlopen:

- ▲ Analyse van de documenten.
- ▲ Gesprek met het verantwoordingsorgaan over de opdrachtbeschrijving.
- ▲ Interviews met het bestuursbureau, het verantwoordingsorgaan en het bestuur.
- ▲ Overleg met de adviserend actuaris en de accountant.
- ▲ Er is meerdere malen onderling overleg geweest in de visitatiecommissie.
- ▲ Bespreking conceptrapport met het bestuur.
- ▲ Oplevering definitief rapport en samenvatting voor het jaarverslag 2014.
- ▲ Verantwoording over het visitatieproces aan het verantwoordingsorgaan en toelichting op het rapport.

De visitatiecommissie draagt de verantwoordelijkheid voor de visitatie conform het bepaalde in de Pensioenwet, onverlet de eigen bestuurlijke en toezichthoudende verantwoordelijkheden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de controlerend accountant, de certificerend actuaris en de toezichthouders.

Hieronder volgen de belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen:

Conclusie inzake de opzet van het fonds:

De visitatiecommissie constateert dat er hard gewerkt is om het pensioenfonds op alle mogelijke manieren een solide basis te geven. Zowel het bestuursbureau als het bestuur hebben hier veel inzet getoond. Er is een deskundig en professioneel bestuursbureau opgebouwd. Er is voldoende aandacht voor risicomanagement, uitbestedingsbeleid, beleggingsbeleid, governance en communicatie. De beleids- en bestuursprocessen en de checks en balances binnen het fonds alsmede de aansturing van het fonds zijn ook reeds in de transitieperiode op voldoende niveau. Aandachtspunt voor het bestuur is het inzichtelijk en traceerbaar vastleggen van de besluitvorming. Vanwege de start van het fonds heeft de visitatiecommissie extra aandacht besteed aan de totstandkoming van een toekomstbestendig

beleid. Het bestuur heeft de doelstelling van het fonds en de belangen van de verschillende belanghebbenden scherp in beeld. Er is onderbouwd besloten tot een ingroeipad voor de beleggingen, qua strategische uitgangspunten afwijkend van de uitvoeringsovereenkomst. ICP heeft bewust gekozen voor een (grotendeels) personele unie, in ieder geval gedurende de transitieperiode. Daarnaast is er eveneens een (beperkte) personele unie met Pensioenfonds ING (hierna PFI). Tot op heden werkt dit goed en de voordelen wegen op tegen de nadelen. ICP en NN CDC Pensioenfonds (hierna NCP) zullen snel verder van elkaar gaan divergeren. Aangezien het uitgangspunt vooralsnog is dat ICP op eigen kracht onafhankelijk moet kunnen blijven fungeren, acht de visitatiecommissie het noodzakelijk de governance structuur incl. de personele unies op korte termijn te evalueren. De visitatiecommissie constateert dat het bestuur te maken heeft met verschillende invloedssferen die een stempel drukken op de eigen ruimte om beleid te formuleren. Sociale partners, het “oude” pensioenfonds, werkgevers en toezichthouders stellen elk hun eisen en geven wensen mee. Het bestuur heeft zijn eigen verantwoordelijkheid. De visitatiecommissie signaleert dat het bestuur die eigen verantwoordelijkheid weliswaar goed invult, maar ziet ook het spanningsveld met de andere partijen. Het beveelt het bestuur dan ook aan om uitdrukkelijk het eigen terrein te bewaken en aan zijn omgeving duidelijk te maken wanneer de grenzen worden overschreden.

Het geformuleerde beleid en de toekomstbestendigheid hiervan:

Het bestuur heeft een zorgvuldig proces doorlopen voor de aanvaarding van de pensioenovereenkomst. De visitatiecommissie vraagt aandacht voor een voldoende geformaliseerde vastlegging met name van nader overeengekomen aanvullingen en/of aanpassingen.

De haalbaarheid, uitvoerbaarheid en communiceerbaarheid van de pensioenovereenkomst zijn bestudeerd, waarbij het bestuur zich onafhankelijk heeft opgesteld en zijn standpunten heeft bepaald gericht op een optimale behartiging van de deelnemersbelangen. Door de marktontwikkelingen in 2014 is de premiedekkingsgraad gedaald. Bij gebrek aan buffers heeft dit geleid tot het risico dat de indexatieambitie niet gehaald wordt.

Aanbevelingen:

1. De commissie beveelt aan om te zorgen dat in de toekomst de pensioenovereenkomst en de uitvoeringsovereenkomst in overeenstemming zijn met de gemaakte afspraken, ook indien er na de aanvankelijke totstandkoming nog nadere afspraken worden gemaakt. Eventuele wijzigingen in de afspraken dienen goed te worden vastgelegd. Daarnaast dient het bestuur zorg te dragen voor een adequate notulering van de overwegingen, de onderbouwingen en de standpuntbepalingen die tot de overeengekomen wijzigingen hebben geleid.
2. Alhoewel dit soort trajecten vaak onder tijdsdruk komen, raadt de commissie het bestuur toch aan voldoende tijd te claimen om de pensioenovereenkomst te beoordelen op haalbaarheid, uitvoerbaarheid en communiceerbaarheid.
3. Een zorgvuldige afweging of de door sociale partners overeen te komen premie voor 2015 toereikend is om de pensioenregeling uit te voeren.

Risicomanagement financieel en niet-financieel: de inrichting, controle en toezicht:

Het risicomanagement wordt door het bestuur serieus genomen. Met het aanstellen van een onafhankelijk risicomanager wordt risicomanagement de plaats gegeven die het verdient. De risicomanager rapporteert rechtstreeks aan het bestuur en de risicomanager wordt aangemoedigd vrijuit te spreken zodat de kans groter is dat het bestuur eventuele “verborgen” risico's tijdig herkent. De visitatiecommissie onderschrijft deze werkwijze.

Aanbeveling:

1. Het verder ontwikkelen van het huidige risicoframework naar een gewenst volwassenheidsniveau (minimaal 3) van integraal risicomanagement.

Uitbestedingsbeleid: visie, uitvoering en monitoring:

De visitatiecommissie neemt waar dat het bestuur de dienstverleners intensief monitort. De belangrijkste dienstverleners worden jaarlijks geëvalueerd ingaande 2015. De SLA's en de mandaten zijn helder.

Beleggingsbeleid: risico's versus ambitieniveau:

Het beleggingsbeleid is zorgvuldig opgezet en de portefeuille wordt iedere vergadering gemonitord op opbouw en rendement. Er wordt voldoende gemonitord op risico's en het bestuursbureau wordt voldoende uitgedaagd.

Aanbevelingen:

1. Organiseren dat telkens weer zichtbaar wordt gemaakt waarom (geen) onderscheid wordt gemaakt in het beleid tussen ICP en NCP. Het vastleggen van mijlpalen per wanneer splitsing van het beleggingsbeleid noodzakelijk wordt.
2. Het verbreden van de specifieke beleggingsexpertise naar meer dan slechts een portefeuillehouder.

Governance van het fonds, de samenwerking tussen verschillende organen en evenwichtige belangenafweging:

De governance, alsmede de beleidsondersteuning van en uitvoering door het bestuursbureau zijn goed op orde. ICP heeft bewust gekozen voor een (grotendeels) personele unie, in ieder geval gedurende de transitieperiode. Daarnaast is er eveneens een (beperkte) personele unie met PFI. Tot op heden werkt dit goed en de voordelen wegen op tegen de nadelen. ICP en NCP zullen snel verder van elkaar gaan divergeren. Aangezien het uitgangspunt vooralsnog is dat ICP op eigen kracht onafhankelijk moet kunnen blijven fungeren, acht de visitatiecommissie het noodzakelijk de governance structuur inclusief de personele unies op korte termijn te evalueren.

Aanbevelingen:

1. Bij de gesprekken over eventuele samenwerkingen met PFI en/of NCP expliciet in beeld houden dat vooralsnog een zelfstandig voortbestaan aan de orde is.
2. De kwaliteit van de besluitvorming blijven monitoren zeker als er sprake is van terugtrekking van bestuursleden door 'conflicts of interest'.
3. Goede werkafspraken maken met het VO, zodat er een juiste kwalitatieve invulling aan de taken kan worden gegeven.

Communicatiebeleid en uitvoering:

Er is een uitgebreid communicatieplan met een (te) hoog ambitieniveau.

Aanbevelingen:

1. Een realistisch en uitvoerbaar jaarplan communicatie opstellen waarbij het al dan niet bereiken van de doelstellingen regelmatig wordt getoetst.
2. Het toezien op blijvende aandacht in de communicatie aan de deelnemers omtrent de wijziging van pensioenuitvoerder per 1 januari 2014 en over het feit dat de eigenstandige verantwoordelijkheid van het bestuur van ICP louter de periode vanaf 2014 betreft.

De visitatiecommissie bedankt het bestuur, het bestuursbureau en het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds voor de positieve en open medewerking.

De visitatiecommissie,
Amsterdam, december 2014

Erwin Capitain
Henriëtte de Lange
Gerard van de Kuilen

Reactie bestuur

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van de visitatiecommissie. Het bestuur is ingenomen met de kritische en onafhankelijke beoordeling van de werkwijze van het bestuur door de visitatiecommissie. Uiteraard dienen de aanbevelingen, na verdere bestudering, ter harte genomen te worden.

Opvolging aanbevelingen visitatiecommissie

Het bestuur heeft mede naar aanleiding van de aanbevelingen inzake het geformuleerde beleid en de toekomstbestendigheid in het najaar van 2014 veel aandacht besteed aan het toetsen van de door sociale partners afgesproken pensioenovereenkomst voor de jaren 2015-2019 en de daaruit voortvloeiende uitvoeringsovereenkomst tussen werkgever en het fonds. Dit is ook met behulp van externen gedaan en na zorgvuldige afweging van alle beschikbare informatie, is het bestuur tot uiteindelijke aanvaarding van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst overgegaan. Bij die aanvaarding is de nieuwe voorgestelde regeling uitgebreid en zorgvuldig getoetst op haalbaarheid, uitvoerbaarheid en communiceerbaarheid. Uiteraard is hierbij tevens gekeken of de voorgestelde premie vaststelling toereikend zou zijn in relatie tot de gemaakte afspraken. Deze nieuwe afspraken zijn per 1 januari 2015 ingegaan, inclusief de nieuwe premie die bij die afspraken horen (zie ook elders in het jaarverslag: 4.7 Verwachte ontwikkelingen komend jaar).

In het derde kwartaal van 2015 zullen verdere stappen gezet worden om aan niveau 3 van de FIRM normen te voldoen.³⁾

Voor de tweede helft van 2015 staat een aantal themamiddagen ingepland voor de portefeuillehouders Balansbeheer en zullen de onderwerpen en uitkomsten hiervan verder met de overige bestuursleden behandeld worden. Te denken valt aan onderwerpen als simulaties, rentederivaten, RTS etc.

3) Als hulpmiddel om risico's in kaart te brengen, heeft DNB de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM) ontwikkeld, waarmee alle onder toezicht van DNB staande instellingen systematisch in kaart worden gebracht, en voor iedere instelling een risicoprofiel wordt vastgesteld.

Inzake de governance van het fonds en de huidige samenwerking met het NN CDC Pensioenfonds (de besturen hebben thans een personele unie op 6 van de 7 bestuursleden) heeft het bestuur vastgesteld dat het verdere invulling gaat geven aan de ingeslagen weg: zelfstandig opereren als pensioen-uitvoerder voor ING Bank dan wel NN Group. De samenwerking met NN CDC Pensioenfonds zal waarschijnlijk verder worden gecontinueerd. Samenwerking met PFI heeft zich met name gericht op de communicatie richting de deelnemers die onder de oude regeling bij PFI pensioenrechten hebben opgebouwd en vanaf 1 januari 2014 bij het nieuwe CDC fonds rechten opbouwen.

Het transitiebestuur zal in de loop van 2016 plaatsmaken voor een regulier bestuur, waarbij er rekening wordt gehouden met een aan- en aftreedschema om zodoende optimaal gebruik te kunnen maken van de aanwezige kennis en kunde.

Voor 2015 heeft het bestuur met inachtneming van de aanbevelingen van de visitatiecommissie een nieuw communicatiebeleidsplan samengesteld in de vergadering van 22 april 2015, inclusief een in haar ogen realistisch actieplan.

Het bestuur dankt de leden van de visitatiecommissie voor haar werkzaamheden.

Amsterdam, 18 mei 2015

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGaan

6. Oordeel verantwoordingsorgaan

6.1 Samenstelling verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vier leden, die in principe vier jaar zitting hebben. Medio februari 2014 zijn er twee leden namens de deelnemers en twee leden namens de werkgever benoemd.

De samenstelling in 2014 is als volgt:

- ▲ Lex Steenbergen (voorzitter)
- ▲ Bas Brouwers
- ▲ Margreet Rog-Stokkink
- ▲ Elena Kalthoff-Seferiadis

Elena Kalthoff-Seferiadis en Margreet Rog-Stokkink zijn benoemd namens de deelnemers. Lex Steenbergen en Bas Brouwers zijn benoemd namens de werkgever.

6.2 Verrichte werkzaamheden

In maart 2014 heeft het voltallig VO voor het eerst vergaderd. Vervolgens heeft het VO in 2014 nog vier keer een regulier overleg gehad. Het VO heeft daarnaast nog twee keer vergaderd met het bestuur. Het eerste overleg stond in het teken van kennismaking, tijdens het tweede overleg lichtte het bestuur zijn voorgenomen premiebesluit voor 2015 toe.

Het VO heeft tevens mede de opdracht aan de Visitatiecommissie voorbereid en kandidaten geselecteerd. In het kader van de visitatie hebben er met deze visitatiecommissie twee besprekingen plaatsgevonden.

Bovendien is er een gezamenlijk overleg geweest van het verantwoordingsorgaan van ING CDC Pensioenfonds met het verantwoordingsorgaan van NN CDC Pensioenfonds.

Maandelijks informeerden de voorzitter van het bestuur en de directeur van het bestuursbureau de voorzitter van het verantwoordingsorgaan over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds.

Het VO nam deel aan een interne opleidingsdag, waarbij de focus lag op de financiële aspecten van een pensioenfonds. Leden van het verantwoordingsorgaan hebben individueel ook nog andere activiteiten ontplooid in het kader van permanente educatie op pensioengebied.

Onder meer de volgende onderwerpen, waarvan de meeste terugkerend, zijn tijdens de vergaderingen in het verantwoordingsorgaan besproken:

- ▲ Financiële en managementrapportages.
- ▲ Voorlopig premiebesluit 2015, het nieuwe Financiële Toetsingskader (hierna: nFTK), renteontwikkeling en indexatie.
- ▲ Vorm en inrichting van intern toezicht: Reglement Verantwoordingsorgaan en statutenwijziging.
- ▲ Opleidingsplan leden verantwoordingsorgaan.
- ▲ Bezetting bestuursbureau.
- ▲ De huidige wijze van samenwerking met Stichting Pensioenfonds ING.
- ▲ Verzekerdencommunicatie.

6.3 Door VO uitgebrachte adviezen

Tijdens de oprichtingsfase van het fonds zijn door het bestuur beleidsstukken en overeenkomsten vastgesteld, waarover het VO geen advies heeft kunnen uitbrengen omdat het nog niet in functie was. Het VO heeft alsnog achteraf een positief advies uitgebracht over:

- ▲ Het beloningsbeleid.
- ▲ De klachten- en geschillenregeling.
- ▲ Het communicatiebeleid.

Daarnaast gaf het verantwoordingsorgaan de volgende gevraagde adviezen:

- ▲ Het intern toezicht (het bestuur heeft de opdracht voor de visitatiecommissie conform het advies van het VO aangepast).
- ▲ De overdracht van het uitlooprisico voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en Stichting Pensioenfonds ING naar het fonds (positief advies).
- ▲ Voorlopig premiebesluit 2015 (positief advies).
- ▲ Vrijwillige waardeoverdrachten bij in- of uitdiensttreding (positief advies).

In de adviezen van het VO zijn voor zover nodig ook de door het VO gesignaleerde aandachtspunten benoemd. Door het bestuur is schriftelijk gereageerd op deze aandachtspunten waarbij expliciet is aangegeven in hoeverre hier invulling aan wordt gegeven.

Het VO zal medio juni 2015 voor het eerst een zelfevaluatie houden.

6.4 Oordeel VO

6.4.1 Algemeen

Het (wettelijk) kader inzake het oordeel van het VO volgt uit artikel 115a, lid 2 PW:

“Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag opgenomen.”

6.4.2 Governance

Het in 2013 gestarte, paritair samengestelde transitiebestuur is voortvarend van start gegaan met alle werkzaamheden die noodzakelijk waren voor de operationalisering van dit nieuwe fonds. Het VO is van mening dat in de afgelopen verslagperiode voldoende aandacht is besteed aan de naleving van de Code Pensioenfondsen waarbij, zoals ook zelf door het bestuur geconstateerd, nog wel enige aandachtspunten resteren.

De diverse personele unies zijn een bijzonder element in de huidige governancestructuur. Zo is er een nagenoeg volledige personele unie tussen de besturen van ING CDC Pensioenfonds en NN CDC Pensioenfonds. Ook is er een gedeeltelijke personele unie met het bestuur van het pensioenfonds ING (gesloten DB regeling). Gelet op de grote overlap in problematiek tussen de 2 CDC fondsen en de grote overlap in deelnemers tussen de CDC fondsen en het gesloten DB fonds heeft de huidige structuur duidelijke voordelen. Een nadeel kan op termijn echter zijn het risico van mogelijke conflicts of interest.

Gelet op het naderende einde van de transitieperiode van dit fonds onderschrijft het VO dat het bestuur zich bezint op de toekomstige governancestructuur met inachtneming van de evaluatie van huidige en alternatieve bestuursvormen, de toekomstvastheid van huidige structuur gelet op de in de toekomst toenemende verschillen tussen de 2 CDC fondsen, de gewenste (vorm van) samenwerking met pensioenfonds ING en de gewenste bezetting (kwalitatief en kwantitatief) van het bestuursbureau.

6.4.3 Pensioenbeleid

Gelet op de omstandigheden heeft het VO begrip voor het ultimo 2014 genomen bestuursbesluit om niet te indexeren. Dit besluit was naast de marktomstandigheden gebaseerd op de gevolgen van het nFTK.

De regelgeving van het nFTK kwam overigens laat beschikbaar, maar door het bestuur en bestuursbureau is snel en adequaat in kaart gebracht wat de gevolgen voor het fonds waren.

In het vierde kwartaal hebben we regelmatig overleg gehad over de uitvoerbaarheid, financierbaarheid en communiceerbaarheid van het nieuwe pensioenakkoord dat, als gevolg van het nFTK een herziening van een aantal afspraken, door de sociale partners diende te worden afgesloten.

Het bestuur is zelf geen onderhandelingspartij bij het door de sociale partners gesloten pensioenakkoord, maar heeft als wettelijke opdracht om voor aanvaarding van de uitvoering dit nieuwe pensioenakkoord te toetsen. De daaruit voortvloeiende uitwerking wordt vastgelegd in de (juridische) fondsdocumentatie, zoals de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement.

Het bestuur heeft op een onafhankelijke en kritische maar verantwoorde wijze de uitkomsten van dit nieuwe akkoord getoetst, rekening houdend met de belangen van alle stakeholders.

Ook verwijzend naar de rapportage van de visitatiecommissie wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het bewaken van de overeenstemming tussen pensioenakkoord, uitvoeringsovereenkomst, pensioenreglement en het de facto gevoerde beleid.

6.4.4 Beleggings- en risicobeleid

Het fonds heeft in 2014 met heel uitdagende marktomstandigheden te maken gehad. Met name de dalende rente heeft een grote impact gehad op de dekkingsgraad.

Wat betreft het beleggingsbeleid is een vaste koers uitgezet, waarbij de focus is gelegd op het investeren in beleggingen met een laag risicoprofiel en met een laag kostenniveau. Het grootste risico voor het fonds is het renterisico waarbij met name de lange duratie van de verplichtingen een grote invloed heeft bij rentebewegingen. Er wordt met name gestuurd via de renteafdekking en de verdeling van de beleggingen over de matching en de return portefeuille.

Het VO beoordeelt het gevoerde beleggings- en risicobeleid onder de geldende omstandigheden als prudent en verstandig.

6.4.5 Communicatiebeleid

In de opstartfase van de CDC fondsen begin 2014 is veel aandacht uitgegaan naar het informeren van medewerkers over de CDC-pensioenregeling (Tour Pensioen), de invloed daarvan op ieders persoonlijke situatie, de startbrief, uitbouwen van de website met rekenvoorbeelden en het ondersteunen van de communicatie (aankomen partner) vanuit het Pensioenloket.

Het VO heeft in 2014 positief geadviseerd over het communicatieplan met een aantal aanbevelingen, namelijk: pensioenplanner beschikbaar stellen, nadere uitwerking communicatie voor belanghebbenden en Engelstalige communicatie voor belangrijke ontwikkelingen. Achteraf is gebleken dat dit plan te ambitieus is geweest, waarbij capaciteitsproblemen en de dynamiek op het gebied van pensioenwetgeving ook een rol hebben gespeeld. Vanwege de fiscale veranderingen

(Witteveen) per 1 januari 2015 is bijvoorbeeld besloten de invoering van de Pensioenplanner uit te stellen tot medio 2015. De complexiteit van de pensioenregelgeving en de afstemming met Pensioenfondsen ING en met de sociale partners zien wij als een uitdaging voor het voeren van een integraal en effectief communicatiebeleid.

Het VO heeft aandacht gevraagd voor het verder versterken van de communicatie-inspanningen en heeft in de plannen voor 2015 al een aantal goede aanzetten gezien, zoals de invoering van de pensioenplanner. Met name meer directe communicatie naar de deelnemers over de diverse verantwoordelijkheden van de diverse betrokken partijen, uitleg van de diverse dekkinggraad-begrippen en van het risico- en indexatiebeleid vragen meer aandacht.

6.4.6 Algemeen oordeel Verantwoordingsorgaan

Het VO is van oordeel dat het bestuur op een krachtdadige, effectieve en prudente wijze vorm heeft gegeven aan de diverse beleidsterreinen van dit nieuwe fonds. Daarbij is op verstandige wijze ingespeeld op de zich negatief ontwikkelende marktomstandigheden.

6.5 Tot slot

Na een wat trage start heeft de relatie met het bestuur zich goed ontwikkeld. Er is een goede dialoog tussen bestuur en VO en er wordt waar nodig constructief samengewerkt met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Het VO heeft waardering voor de wijze waarop het bestuur onder soms moeilijke omstandigheden dit CDC fonds in zo'n korte periode heeft opgebouwd.

Zoals hierboven aangegeven is nu bezinning nodig op de volgende fase in de levenscyclus van dit prille fonds.

Amsterdam, 9 juni 2015

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met genoeg kennis genomen van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan, waarin wordt ingegaan op de governance van het fonds, het pensioenbeleid, het beleggings- en risicobeleid en het communicatiebeleid. Bij deze onderwerpen heeft het verantwoordingsorgaan een aantal aandachtspunten voor het bestuur opgenomen:

Governance: Het verantwoordingsorgaan wijst het bestuur op het nadeel van het bestaan van de diverse personele unies. Het bestuur is zich bewust van de risico's van mogelijke belangenverstrengeling die samenhangen met deze personele unies. In het tweede kwartaal van 2015 is er door de compliance officer en integraal riskmanager onderzoek naar mogelijke belangenverstrengeling gedaan. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek zal het bestuur beleid opstellen.

Pensioenbeleid: Het verantwoordingsorgaan vraagt nadrukkelijk aandacht voor het bewaken van de overeenstemming tussen pensioenakkoord, uitvoeringsovereenkomst, pensioenreglement en het de facto gevoerde beleid. Het bestuur merkt hierbij op dat dit een continu aandachtspunt van het bestuur is. De afgelopen maanden is reeds bij het aanpassen van de fondsdocumenten aan de nieuwe pensioenovereenkomst veel aandacht aan deze overeenstemming geschonken.

Communicatiebeleid: Het verantwoordingsorgaan vraagt tevens aandacht voor het verder versterken van de communicatie inspanningen en verzoekt het bestuur om met name meer direct te communiceren naar de deelnemers over de diverse verantwoordelijkheden van de diverse betrokken partijen, uitleg van de diverse dekkingsgraadbegrippen en van het risico- en indexatiebeleid. Het bestuur is zich ervan bewust dat in 2015 op meerdere momenten met de verzekerden gecommuniceerd moet worden en merkt hierbij op dat directe communicatie met de verzekerden onderdeel uitmaakt van de communicatiestrategie voor 2015. In 2015 wordt verder veel aandacht geschonken aan de implementatie van de wet pensioencommunicatie.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de prettige en constructieve wijze van samenwerken in het afgelopen jaar en ziet uit naar een bestendinging van deze samenwerking.

Amsterdam, 17 juni 2015

JAAARREKENING

7. Jaarrekening

Alle bedragen in deze jaarrekening zijn in duizenden euro, tenzij anders vermeld.

Balans

(na bestemming saldo)

Activa

		31-12-2014
Beleggingen voor risico pensioenfonds	[1]	
Onroerende zaken		16.148
Zakelijke waarden		71.595
Vastrentende waarden		215.207
Derivaten		467
		303.417
Vorderingen en overlopende activa	[2]	3.684
Liquide middelen	[3]	6.251
Totaal activa		313.352

Passiva

		31-12-2014
Reserves		
Fondsvermogen	[4]	55.920
		55.920
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	[5]	
Technische voorziening pensioenverplichtingen		243.003
Voorziening inloopriscio arbeidsongeschiktheid	[6]	6.906
		249.909
Kortlopende schulden en overlopende passiva	[7]	7.523
Totaal passiva		313.352

[..]De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

2014		
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	[8]	
Directe beleggingsopbrengsten		5.617
Indirecte beleggingsopbrengsten		32.413
Directe kosten van vermogensbeheer		-307
		37.723
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	[9]	269.882
Saldo van overdrachten van rechten	[10]	1.067
Pensioenuitkeringen	[11]	-34
Mutatie technische voorziening pensioenverplichtingen	[12]	
Pensioenopbouw		-179.085
Indexering en overige toeslagen		0
Kanssystemen		595
Rentetoevoeging		-655
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		37
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		-3.360
Wijzigen marktrente		-54.744
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.023
Wijziging actuariële uitgangspunten		-4.762
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-6
		-243.003
Mutatie technische voorziening AO	[13]	-6.906
Herverzekering	[14]	-62
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	[15]	-2.749
Overige baten en lasten	[16]	2
Saldo van baten en lasten		55.920

[..]De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

2014

Pensioenactiviteiten

Ontvangsten

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	275.052
Uitkeringen uit herverzekering	0
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.072
Overige	2
	276.126

Uitgaven

Uitgekeerde pensioenen	-35
Premies herverzekering	-62
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.477
Overige	0
	-2.577

Totaal pensioenactiviteiten	273.549
------------------------------------	----------------

Beleggingsactiviteiten

Ontvangsten

Verkopen en aflossingen beleggingen	297.975
Directe beleggingsopbrengsten	2.579

Uitgaven

Aankopen beleggingen	-567.599
Kosten van vermogensbeheer	-253
	-567.852

	-267.298
--	-----------------

Mutatie liquide middelen

Saldo liquide middelen 1 januari	6.251
	0
Saldo liquide middelen 31 december	6.251

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Pensioenfonds ING CDC heeft bij de samenstelling van het bestuursverslag, de jaarrekening en de overige gegevens Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving toegepast, in het bijzonder RJ610 'Pensioenfonds'.

Aangezien het een startend fonds is, zijn er geen vergelijkende cijfers.

Waardering

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien. De financiële gevolgen van een herziening worden verwerkt in de periode(n) waarop de herziening betrekking heeft.

Criteria voor opname

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post nog af te wikkelen transacties. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten

op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Algemene grondslagen

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij hierna een andere grondslag wordt vermeld. Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de middenkoers per balansdatum. Alle baten en lasten worden ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht, rekening houdend met de overlopende posten per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiend uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koersen op transactiedatum. Waar nodig vindt waardevermindering plaats voor het risico van onvolwaardigheid van het actief.

Beleggingen voor risico van het pensioenfonds

Alle beleggingen zijn voor risico van het fonds. De beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Vaststelling van deze reële waarde vindt plaats op basis van de onderstaande uitgangspunten. De uit de waarderingsgrondslagen voortvloeiende gerealiseerde en ongerealiseerde waarderingsverschillen op beleggingen en op derivaten worden als indirecte beleggingsopbrengsten ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht.

De lopende interest op de vastrentende waarden maakt onderdeel uit van de waarde zoals opgenomen onder de beleggingen voor risico pensioenfonds.

Vastgoed

▲ Beursgenoteerd indirect vastgoed

Participaties in vastgoedbeleggingsfondsen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende beurskoers.

Vastrentende waarden

▲ Obligaties

Beursgenoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende beurskoers.

Aandelen

▲ Beleggingsinstellingen in aandelen

Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers.

Derivaten

Derivaten, die zijn afgesloten voor risicoafdekking en die deel uitmaken van de beleggingsportefeuille, zijn separaat gerubriceerd onder de categorie derivaten. De derivatenposities met een negatieve waardering zijn opgenomen onder de post kortlopende schulden en overlopende passiva.

▲ Valutaderivaten

De reële waarde van valutatermijntransacties wordt bepaald op basis van de ultimo verslagperiode geldende marktnotering voor de resterende looptijd. Indien geen marktnotering beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van in de markt gangbare waarderingsmodellen.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Reserves

▲ Algemene reserve

Aan de algemene reserves wordt het resultaat over het kalenderjaar toegevoegd dan wel onttrokken.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen worden actuariael bepaald als de contante waarde van de opgebouwde pensioenrechten van de verzekerden met inachtneming van onder meer de volgende verzekeringstechnische grondslagen:

- ▲ Interest: de DNB-rentecurve ultimo 2014, die is gepubliceerd door DNB.
- ▲ Sterfte: AG Prognosetafel 2014, met een fonds specifieke leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen (ervaringssterfte). Voor ingegaan wezenpensioen wordt de sterftekans verwaarloosd.
- ▲ Gehuwdheid: bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van de gehuwdheidsfrequenties zoals opgenomen in de AG-tafel 1985-1990, verhoogd met 2,5 procentpunt. Omdat genoemde tabel met frequenties slechts loopt tot en met leeftijd 65, is de gehuwdheidsfrequentie vanaf 65 constant gehouden. Waar sprake is van recht operschikking van ouderdoms- en partnerpensioen, wordt op de pensioendatum een partnerfrequentie van 100% verondersteld. Na pensionering wordt voor het partnerpensioen uitgegaan van de werkelijke gehuwdheid van de deelnemer.
- ▲ Niet ingegaan wezenpensioen: een voorziening wordt gevormd ter grootte van 2% van de voorziening voor het latent partnerpensioen voor deelnemers en gewezen deelnemers.
- ▲ Uitkeringen: de uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
- ▲ Leeftijden: de leeftijd van de (gewezen) deelnemer, de pensioengerechtigde, de nabestaande of de wees wordt in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.
- ▲ Leeftijdsverschil: het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

- ▲ Kosten: in de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 2% van de netto voorziening.
- ▲ Arbeidsongeschiktheid: de technische voorziening voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers is vastgesteld als de contante waarde van de bereikbare pensioenaanspraken. Daarbij wordt geen rekening gehouden met revalideringskansen (dus 100% reservering voor de toekomstige premievrijgestelde opbouw).

De voorziening pensioenverplichtingen omvat tevens de voorziening “uitlooprisico arbeidsongeschiktheid”. Deze voorziening dient ter dekking van toekomstige arbeidsongeschiktheidschades. De voorziening is gelijk aan de som van de opslag voor premievrijstelling in de feitelijke premie over de laatste twee verstreken jaren.

Overige technische voorzieningen

- ▲ Inlooprisico arbeidsongeschiktheid.

Herverzekeringen

- ▲ Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.
- ▲ 2 jaar na afloop van de contractperiode wordt door de verzekeraar bepaald aan de hand van de overlijdenskapitalen en arbeidsongeschiktheidskapitalen of er uitkering plaatsvindt uit hoofde van overlijdensrisico / arbeidsongeschiktheidsrisico.
- ▲ Op het herverzekeringscontract is geen winstdeling van toepassing.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

De kortlopende schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen nominale waarde, met uitzondering van derivaten met een negatieve waarde die worden opgenomen tegen reële waarde. Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

Resultaatbepaling

Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden mede begrepen de verdiende interest en de dividenden op aandelen. De dividenden worden als opbrengst verantwoord op het tijdstip dat de koers van het desbetreffende aandeel ex-dividend noteert. Tot de indirecte beleggingsopbrengsten behoren zowel de gerealiseerde als de niet-gerealiseerde koers- en valutakoersresultaten van beleggingen. Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de per balansdatum geldende middenkoersen. De daarbij optredende waarderingsverschillen worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Alle transacties in vreemde valuta worden verantwoord tegen de op de transactiedatum laatst bekende middenkoers.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

De CDC-premie wordt jaarlijks berekend op basis van een vaste premieformule. Deze CDC-premie wordt vervolgens uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag. De feitelijke premieheffing in een boekjaar geschiedt vervolgens op basis van dit vaste percentage. In 2014 bedraagt het premiepercentage 28,0%. De werkgever betaalt de totale premie aan het fonds. Van deze totale premie krijgt de werkgever een deel terug doordat de werknemers een eigen bijdrage aan de werkgever betalen waarvan de hoogte vast ligt in de cao.

De uitvoeringskosten en de directe beleggingskosten worden apart van de hierboven vermelde premie door de werkgever vergoed.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen

Onder de toelichting onder technische voorzieningen zijn de grondslagen voor de mutatie voorziening pensioenverplichtingen opgenomen.

Grondslagen voor de opstelling van de risico-informatie (RJ610)

Het fonds belegt onder meer via beleggingsfondsen. De nadere risico-informatie die uit hoofde van de regelgeving (RJ610) wordt gerepresenteerd, is mede ontleend aan de onderliggende gegevens van die beleggingsfondsen. De beleggingen in die beleggingsfondsen zijn betrokken in de rubriceringen.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht geeft inzicht in de herkomst en aanwending van kasmiddelen. De kasstromen zijn gerubriceerd naar kasstroom uit pensioenactiviteiten, kasstroom uit beleggingsactiviteiten en overige mutaties. Bij het opstellen van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd.

Toelichting op de balans

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand 1-10-2013	Aankopen/ Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde beleggingsresultaten	Niet-gerealiseerde beleggingsresultaten	Stand ultimo 2014
Onroerende zaken						
Indirecte vastgoedbeleggingen	0	13.972	0	0	2.176	16.148
	0	13.972	0	0	2.176	16.148
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	0	66.111	0	0	5.484	71.595
	0	66.111	0	0	5.484	71.595
Vastrentende waarden						
Staatsobligaties	0	486.123	-297.975	2.648	24.411	215.207
	0	486.123	-297.975	2.648	24.411	215.207
Derivaten						
Valutaderivaten	0	1.393	0	-1.393	-913	-913
	0	1.393	0	-1.393	-913	-913
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	0	567.599	-297.975	1.255	31.158	302.037
Derivaten opgenomen onder kortlopende schulden en overige passiva	0					1.380
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	0					303.417

Verpanding

Het fonds heeft eind 2014 geen securities lending toegepast. Ook is er geen onderpand verstrekt of ontvangen.

Ultimo 2014	Directe marktnotering	Afgeleide marktnotering	Overige waarderingsmethoden	Totaal
Onroerende zaken	16.148	0	0	16.148
Zakelijke waarden	71.595	0	0	71.595
Vastrentende waarden	215.207	0	0	215.207
Derivaten	0	-913	0	-913
Overige	0	0	0	0
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	302.950	-913	0	302.037

Toelichting op de balans

	31-12-2014
Passiva	
[2] Vorderingen en overlopende activa	
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	58
Vorderingen inzake beleggingen	3.619
Verzekeringsmaatschappijen	7
Vooruitbetaalde bedragen volgend boekjaar	0
Totaal vorderingen en overlopende activa	3.684

De vorderingen op de aangesloten ondernemingen blijven onder de wettelijke maxima.
De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

	31-12-2014
[3] Liquide middelen	
Depotbanken	614
ING Bank N.V.	5.637
	6.251

De liquide middelen zijn ter vrije beschikking van het fonds.

31-12-2014

Reserves		
[4] Fondsvermogen		
Stand per 1 oktober 2013	0	
Saldobestemming boekjaar	55.920	
Stand per 31 december 2014		55.920
Totaal eigen vermogen		55.920
Het minimaal vereist vermogen bedraagt	262.080	104,9%
Het vereist vermogen bedraagt	290.542	116,3%
De dekkingsgraad is		122,4%

De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal eigen vermogen gedeeld door de technische voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

31-12-2014

Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
[5] Technische voorziening pensioenverplichtingen		
Stand per 1 oktober 2013		0
Het verloop van de voorziening is als volgt:		
Pensioenopbouw	179.085	
Indexering en overige toeslagen	0	
Kanssystemen	-595	
Rentetoevoeging	655	
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-37	
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	3.360	
Wijzigen marktrente	54.744	
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.023	
Wijziging actuariële uitgangspunten	4.762	
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	6	
Stand per 31 december 2014		243.003

De duratie (modified duration) van de voorziening bedraagt ultimo 2014 29,9.

De rentetoevoeging is gelijk aan de 1-jaarsrente voor de voorziening pensioenverplichtingen.
Voor 2014 is deze gelijk aan 0,379%.

31-12-2014

[6] Overige technische voorzieningen

Voorziening inlooprisico arbeidsongeschiktheid

Stand per 1 oktober 2013

0

Mutatie

6.906

6.906

Totaal technische voorzieningen

249.909

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd:

31-12-2014

Deelnemers

224.687

Gewezen deelnemers

7.787

Pensioengerechtigden

3.829

Overige

13.606

249.909

[7] Kortlopende schulden en overlopende passiva

Derivaten

1.380

Schulden inzake beleggingen

635

Belastingen en sociale premies

5

Schulden aan aangesloten ondernemingen

73

Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten

122

Vooruit ontvangen bedragen volgend boekjaar

5.230

Overige schulden

78

7.523

Het fonds heeft de vergoeding voor de kosten 2015 (€ 4.275) vooruit ontvangen in 2014. Daarnaast heeft het fonds te veel vergoeding over 2014 ontvangen (€ 953). Beide zijn verantwoord onder de vooruit ontvangen bedragen.

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

[8] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen**Directe beleggingsopbrengsten**

Onroerende zaken	339
Zakelijke waarden	1.013
Vastrentende waarden	3.144
Derivaten	0
Overige beleggingen	-172
Banken	1
Aangesloten ondernemingen	73
Waardeoverdrachten	12
Overig	1.207
Totaal directe beleggingsopbrengsten	5.617

Het fonds heeft het risico van voortzetting pensioenverwerving bij arbeidsongeschiktheid overgenomen van Pensioenfondsen ING. Conform de overeenkomst is ook een rentevergoeding verschuldigd. Deze rentevergoeding is verantwoord onder de post overig.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onroerende zaken	2.176
Zakelijke waarden	5.484
Vastrentende waarden	27.059
Derivaten	-2.306
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	32.413

Kosten van vermogensbeheer

Direct in rekening gebracht beheerloon	-307
Totale directe kosten vermogensbeheer	-307

Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen**37.723**

De totale kosten van het vermogensbeheer bedragen naar schatting € 945. Deze bestaan uit de direct in rekening gebrachte kosten vermogensbeheer (zoals hierboven vermeld), de indirecte kosten vermogensbeheer (€ 323) en de kosten van het bestuursbureau die toe te wijzen zijn aan vermogensbeheer (€ 315).

Het grootste deel van de directe kosten vermogensbeheer (€ 298) wordt door de werkgever vergoed. Deze vergoeding is verantwoord onder de premies. Ook de kosten van het bestuursbureau worden door de werkgever vergoed.

2014

[9] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Pensioenpremie werkgevers	256.198
Kostenvergoeding	3.047
Inkoopsommen	10.637

269.882

De kostenvergoeding bevat een vergoeding voor de pensioenuitvoerings- en administratiekosten (€ 2.749) en het grootste deel van de directe kosten vermogensbeheer (€ 298).

2014

Feitelijke premie	258.947
Kostendeekkende premie	217.195
Gedempte kostendeekkende premie	212.609

Aan het begin van 2014 is de te betalen premie geraamd op € 256.482. Deze wordt als volgt uitgesplitst:

2014

Actuariel benodigd	179.998
Opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening en risico-overdracht	43.614
Opslag in stand houden vereist vermogen	30.122
Opslag voor uitvoeringskosten	2.748
	256.482

De aan het begin van 2014 geraamde te betalen premie heeft geresulteerd in een vast (doorsnee) premiepercentage in boekjaar 2014 van 28,0% van de pensioengrondslagsom exclusief uitvoeringskosten. De feitelijke premie ad € 258.947 is gebaseerd op dit premiepercentage.

De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	2014
Actuarieel benodigd	179.147
Opslag in stand houden vereist vermogen	31.939
Opslag voor uitvoeringskosten	6.109
	217.195

De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	2014
Actuarieel benodigd	175.316
Opslag in stand houden vereist vermogen	31.256
Opslag voor uitvoeringskosten	6.037
	212.609

2014

[10] Saldo van overdrachten van rechten

Overgenomen pensioenverplichtingen

1.072

Overgedragen pensioenverplichtingen

-5

1.067

[11] Pensioenuitkeringen

Pensioenen

Ouderdomspensioen

-3

Partnerpensioen

-14

Wezenpensioen

-5

Invaliditeitspensioen

0

Subtotaal

-22

Andere uitkeringen

Afkoopsommen

-12

Subtotaal

-12

Totaal pensioenuitkeringen

-34

[12] Mutatie technische voorziening pensioenverplichtingen

Pensioenopbouw	-179.085
Indexering en overige toeslagen	0
Kanssystemen	595
Rentetoevoeging	-655
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	37
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-3.360
Wijzigen marktrente	-54.744
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.023
Wijziging actuariële uitgangspunten	-4.762
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-6

-243.003**[13] Mutatie Technische voorziening AO**

Kanssystemen	855
Rentetoevoeging	-22
Wijzigen marktrente	-1.665
Wijziging actuariële uitgangspunten	-167
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-5.907

-6.906**[14] Herverzekering**

Premies herverzekering	-62
Uitkeringen uit herverzekering	0

-62

2014

[15] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Administratie	-1.271	
Bestuursbureau	-1.010	
Kosten bestuur	-67	
Overige governance kosten	-70	
Communicatie	-214	
Accountantscontrole van de jaarrekening	-28	
Actuaris certificering	-22	
Actuarieel advies	-47	
Juridisch en fiscaal advies	-8	
Contributies en bijdragen	-4	
Overige kosten	-8	
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		-2.749

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten worden volledig vergoed door de werkgever. Deze vergoeding is verantwoord onder de premies. De kosten van het bestuursbureau (ad € 1.010) hebben deels (€ 315) betrekking op vermogensbeheer.

De opstartkosten van het fonds in 2013 zijn rechtstreeks door de werkgever betaald. Deze kosten zijn niet opgenomen in bovenstaande pensioenuitvoerings- en administratiekosten.

2014

[16] Overige baten en lasten

Overige	2	
Totaal overige baten en lasten		2
Saldo van baten en lasten		55.920

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van ING CDC Pensioenfonds hebben in 2014 tezamen vergoedingen ontvangen van € 67.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2014 had ING CDC Pensioenfonds geen personeelsleden in dienst. ING CDC Pensioenfonds en NN CDC Pensioenfonds hebben een gezamenlijk bestuursbureau. De werknemers van het bestuursbureau zijn in dienst bij ING Personeel B.V.. Het bestuursbureau wordt aangestuurd door en rapporteert rechtstreeks aan het bestuur van het fonds.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen het fonds, de werkgever, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders die in dienst zijn (of na 2013 zijn geweest) bij de onderneming, nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Risicoparagraaf

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. Conform de berekeningen van het vereist eigen vermogen in het actuarieel rapport is de risicoparagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (lookthrough-principe) en wordt er rekening gehouden met recente ontwikkelingen.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen.

Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode (standaardmodel) vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee of aan de pensioentoezeggingen kan worden voldaan. De berekeningen van het vereist eigen vermogen zijn met name van belang voor de premiestelling en de evaluatie van het herstelplan van het fonds. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is per 31 december 2014 groter dan het minimaal vereist eigen vermogen volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een dekkingstekort verkeert. Het eigen vermogen is ook groter dan het vereist eigen vermogen, waardoor het fonds ook niet in een reservetekort verkeert.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S10. Hieronder zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de feitelijke beleggingsmix, aangezien deze ultimo 2014 hoger was dan de strategische beleggingsmix.

31-12-2014

	€	%
Renterisico (S1)	23.414	7,8%
Zakelijke waarden risico (S2)	21.113	7,0%
Valutarisico (S3)	4.918	0,2%
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0%
Kredietrisico (S5)	1.689	0,0%
Verzekeringstechnisch risico (S6)	11.648	1,3%
Liquiditeitsrisico (S7)	0	0,0%
Concentratierisico (S8)	0	0,0%
Operationeel risico (S9)	0	0,0%
Actief beheer risico (S10)	0	0,0%
Diversificatie-effect	-22.149	
Vereist eigen vermogen	40.633	16,3%
Aanwezige dekkingsgraad		122,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,9%
Vereiste dekkingsgraad		116,3%

De dekkingsgraad wordt berekend door het totaal van de activa voor risico van ING CDC Pensioenfonds (minus de passiefposten kortlopende schulden en overlopende passiva) te delen door de voorziening pensioenverplichtingen (plus overige technische voorzieningen). Ultimo 2014 is deze, op grondslagen van ING CDC Pensioenfonds, vastgesteld op 122,4%.

Renterisico (S1)

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. ING CDC Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden 18,7

Duratie van de pensioenverplichtingen 29,9

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) asset-allocatie van de portefeuille.

Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 60% van het renterisico van haar verplichtingen af.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico € 23.414 (7,8%) en voor het strategisch renterisico € 13.976 (4,2%) ultimo 2014.

Zakelijke waarden risico (S2)

ING CDC Pensioenfondsen loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen en vastgoed in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door onder meer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	31-12-2014	
	€	%
Verdeling zakelijke waarden per categorie:		
Ontwikkelde markten (Mature markets)	60.481	84,5%
Opkomende markten (Emerging markets)	11.114	15,5%
	71.595	100,0%

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt € 21.113 (7,0%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico € 21.562 (7,4%).

Valutarisico (S3)

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van ING CDC Pensioenfonds in euro's luiden terwijl een deel van de beleggingen van ING CDC Pensioenfonds niet in euro's luiden. ING CDC Pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. ING CDC Pensioenfonds kiest er daarom voor om een gedeelte van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt ING CDC Pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Het valutarisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta van 20%. Het valutarisico is het totale negatieve effect op de waarde van alle beleggingen als gevolg van dit scenario.

Afdekking van het valutarisico vindt plaats via derivatencontracten.

	31-12-2014	
	€	%
Totaal beleggingen naar valuta voor afdekking met derivaten		
Euro	228.095	75,5%
Amerikaanse dollar	34.819	11,5%
Britse pound sterling	9.250	3,1%
Japanse yen	9.347	3,1%
Overige valuta	21.439	7,1%
Marktwaaarde valutaderivaten	-913	-0,3%
	302.037	100,0%

	31-12-2014	
	€	%
Totaal beleggingen naar valuta na afdekking met derivaten		
Euro	276.714	91,6%
Amerikaanse dollar	7.294	2,4%
Britse pound sterling	1.567	0,5%
Japanse yen	1.077	0,4%
Overige valuta	15.385	5,1%
	302.037	100,0%

Strategisch dekt het fonds 100%, met een range van 80% tot 110%, van zijn beleggingen in Amerikaanse dollar, Canadese dollar, Australische dollar, Britse pound sterling, Zwitserse franc en Japanse yen af.

Feitelijk heeft het fonds 65,8% van haar totale beleggingen in vreemde valuta afgedekt. Het feitelijk afdekkingspercentage is lager dan de strategische range omdat er naast de zes hierboven genoemde valuta, ook beleggingen zijn in andere valuta.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt € 4.918 (0,2%) en voor het strategisch valutarisico € 3.016 (0,1%).

Kredietrisico (S5)

ING CDC Pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van zijn tegenpartijen niet aan de afgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door alleen transacties af te sluiten met tegenpartijen die voldoen aan hoge kredietwaardigheidseisen, door de transacties te spreiden als de omvang boven een afgesproken limiet komt en door het eisen van voldoende onderpand, alsmede een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

In 2014 werd het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties (uitsluitend FX-transacties) beheerst door het afsluiten van een standaardovereenkomst met één tegenpartij waarvan de kredietwaardigheid is beoordeeld. Het leveren of ontvangen van voldoende onderpand heeft in 2014 niet plaatsgevonden daar de omvang van deze transacties als gevolg van de opbouw van de balans beperkt waren qua omvang en looptijd.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan gemeten worden aan de hand van de creditspread. De gewogen gemiddelde credit spread van de rentegevoelige beleggingen van het fonds is 0,19%. Een andere indicator voor het aanwezige kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille van het fonds is de rating afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Het beleggingsbeleid van ING CDC Pensioenfonds staat geen beleggingen toe in lagere rating dan AA. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

31-12-2014

	€	%
Rating vastrentende waarden:		
AAA	169.809	78,9%
AA	45.398	21,1%
A	0	0,0%
BBB	0	0,0%
Lager dan BBB	0	0,0%
Cash	0	0,0%
	215.207	100,0%

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:

Resterende looptijd < 1 jaar	0	0,0%
Resterende looptijd >1 en <5 jaar	0	0,0%
Resterende looptijd >= 5 jaar	215.207	100,0%
	215.207	100,0%

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd voor de rentegevoelige beleggingen die een creditspread groter dan 0% hebben. De creditspread wordt bepaald op basis van de rentegevoelige kasstromen van het fonds. Afgaande op de hierboven genoemde creditspread resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van € 1.689 (0,0%) en voor het strategisch kredietrisico van € 1.583 (0,0%).

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het

verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het verzekerdenbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

ING CDC Pensioenfondsen hanteert bij de bepaling van de technische voorzieningen de meest recente overlevingstafel: de AG Prognosetafel 2014. Deze overlevingstafel houdt rekening met de stijgende levensverwachting en is bovendien gecorrigeerd met ervaringssterfte.

ING CDC Pensioenfondsen heeft een stop-loss herverzekering afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Deze herverzekering dekt de risico's van sterfte en arbeidsongeschiktheid af, voor zover deze boven het eigen risico uitkomen. Twee jaar na afloop van de contractperiode wordt door de verzekeraar bepaald aan de hand van de overlijdenskapitalen en arbeidsongeschiktheidskapitalen of er uitkering plaatsvindt uit hoofde van overlijdensrisico / arbeidsongeschiktheidsrisico. Op het herverzekeringscontract is geen winstdeling van toepassing.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt € 11.648 (1,3%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico € 11.648 (1,6%).

Concentratierisico (S8)

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht.

Onroerende zaken**31-12-2014**

	€	%
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	16.148	100,0%

Verdeling onroerende zaken per regio:

Europa	2.746	17,0%
Noord-Amerika	8.453	52,3%
Pacific	4.535	28,1%
Azië	198	1,2%
Overige	216	1,4%
	16.148	100,0%

Zakelijke waarden**31-12-2014**

	€	%
--	---	---

Verdeling zakelijke waarden per regio:

Europa	25.968	36,3%
Noord-Amerika	25.601	35,8%
Pacific	10.653	14,9%
Azië	6.698	9,4%
Overige	2.675	3,6%
	71.595	100,0%

Vastrentende waarden**31-12-2014**

	€	%
--	---	---

Verdeling vastrentende waarden per regio:

Europa	215.207	100,0%
Noord-Amerika	0	0,0%
Pacific	0	0,0%
Azië	0	0,0%
Overige	0	0,0%
	215.207	100,0%

Ook “grote posten” zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Grote posten

31-12-2014

Onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de beleggingen voor risico pensioenfondsen:

SPDR Dow Jones International Real Estate ETF	8.585	2,8%
Vanguard REIT Index ETF	7.563	2,5%

Zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de beleggingen voor risico pensioenfondsen:

Vanguard European Stock Index Fund ETF Shares FTSE	25.053	8,3%
SPDR S&P 500 ETF Trust	20.318	6,7%
Vanguard Emrg Mrkts Stock Index Fund ETF Shrs FTSE	10.683	3,5%
Vanguard Pacific Stock Index Fund ETF Shares FTSE	7.214	2,4%

Vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de beleggingen voor risico pensioenfondsen:

Staatsobligaties Duitsland	94.321	31,2%
Staatsobligaties Nederland	46.002	15,2%
Staatsobligaties België	45.398	15,0%
Staatsobligaties Oostenrijk	29.486	9,8%

Er is geen sprake van een zodanige concentratie dat hiervoor een aanvullende buffer nodig is.

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in de aan het fonds verbonden ondernemingen.

Overige gegevens

Bestemming saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten wordt, conform de statuten en de ABTN, als volgt verdeeld

Bestemming van het saldo

Fonds vermogen

55.920

55.920

Gebeurtenissen na balansdatum

Gevolgen nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) voor het fonds

Voor het fonds is de beleidsdekkingsgraad 134,5% ultimo 2014. Ten opzichte van de dekkingsgraad van 122,4% eind 2014 ligt de beleidsdekkingsgraad 12,1%-punt hoger. Dit is het gevolg van de dalende dekkingsgraad in 2014 waardoor de beleidsdekkingsgraad, als gemiddelde over alle maanden in 2014, hoger is dan de actuele dekkingsgraad eind 2014.

Vanaf 1 januari 2015 is de middeling uit de DNB-rentetermijnstructuur vervallen. De toegroei naar de UFR van 4,2% blijft behouden. Op basis van deze gewijzigde rentetermijnstructuur is de dekkingsgraad 114,3% eind 2014. Deze dekkingsgraad ligt aanzienlijk lager dan de dekkingsgraad op basis van de rentetermijnstructuur inclusief driemaandsmiddeling, doordat de actuele rente per 31 december 2014 fors lager is dan de gemiddelde rente over de laatste drie maanden van 2014.

Op basis van de nieuwe rekenregels stijgt de vereiste dekkingsgraad op basis van het feitelijk beleggingsbeleid van 116,3% naar 120,6%. De vereiste dekkingsgraad op basis van het strategisch beleggingsbeleid stijgt van 113,3% naar 117,5%. Hierbij is rekening gehouden met de gewijzigde DNB-rentetermijnstructuur (dus exclusief middeling) zoals die vanaf 1 januari 2015 geldt.

Onder het oude FTK werd de vereiste dekkingsgraad berekend als het maximum van de vereiste dekkingsgraad op basis van het feitelijk beleggingsbeleid en de vereiste dekkingsgraad op basis van

het strategisch beleggingsbeleid. Het lijkt erop dat in het nFTK de vereiste dekkinggraad op basis van het strategisch beleggingsbeleid leidend zal zijn. Dit is echter op dit moment nog niet geheel duidelijk.

De volgende tabel geeft een vergelijking tussen het vereist eigen vermogen op basis van het strategisch beleggingsbeleid onder het oude en het nFTK.

	Strategisch VEV 31-12-2014		Strategisch nFTK VEV 2014	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	13.976	4,2%	17.698	4,7%
Zakelijke waarden risico (S2)	21.562	7,4%	27.117	8,7%
Valutarisico (S3)	3.016	0,1%	3.980	0,1%
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0%	0	0,0%
Kredietrisico (S5)	1.583	0,0%	11.119	2,8%
Verzekeringstechnisch risico (S6)	11.648	1,6%	12.469	1,2%
Liquiditeitsrisico (S7)	0	0,0%	0	0,0%
Concentratierisico (S8)	0	0,0%	0	0,0%
Operationeel risico (S9)	0	0,0%	0	0,0%
Actief beheer risico (S10)	0	0,0%	0	0,0%
Diversificatie-effect	-18.485		-25.624	
Vereist eigen vermogen	33.300	13,3%	46.759	17,5%

Het vereist eigen vermogen stijgt met name door:

- ▲ De verzwaarde schokken die worden verondersteld voor het zakelijke waarden risico.
- ▲ Een stijging van het kredietrisico. Voorheen werd gerekend met een schok van 40% op de geldende creditspread. Nu dient als minimale schok 60 basispunten gehanteerd te worden. Deze schok loopt verder op naarmate de rating slechter dan AAA wordt. Uitgesloten van een kredietbuffer zijn Europese AAA beleggingen.

De beleidsdekkingsgraad eind 2014 is 134,5% en de vereiste dekkingsgraad op basis van het strategisch beleggingsbeleid onder het nFTK is 117,5%. Dit betekent dat de beleidsdekkingsgraad 16,9%-punt hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. Het fonds is daardoor op basis van de strategische beleggingsmix niet in een situatie van herstel.

De minimaal vereiste dekkingsgraad is 104,9%, de beleidsdekkingsgraad is 134,5% en de actuele dekkingsgraad is 114,3%, rekening houdend met de DNB-rentetermijnstructuur die vanaf 2015 gaat gelden.

De huidige beleidsdekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad zijn groter dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Er is dus geen sprake van een dekkingstekort.

Nieuwe pensioenovereenkomst en nieuwe uitvoeringsovereenkomst

In april hebben de sociale partners de pensioenovereenkomst opengebroken en verlengd tot en met 2018. Als gevolg van de nieuwe pensioenovereenkomst is de uitvoeringsovereenkomst aangepast. De aanpassingen zijn met terugwerkende kracht toegepast per 1 januari 2015. De aanpassingen zijn uitgebreider toegelicht in het bestuursverslag op [pagina 53](#).

Amsterdam, 17 juni 2015

Namens het bestuur van Stichting ING CDC Pensioenfonds,

A.L. Hollenkamp

Voorzitter

J.M.M. Boers

Secretaris

OVERIG

8. Overig

8.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting ING CDC Pensioenfonds te Amsterdam is aan Milliman Pensioenen v.o.f. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2014.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- ▲ heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- ▲ heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds. Mijn oordeel is gebaseerd op het Financieel Toetsingskader zoals dat op balansdatum van toepassing was.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet

De vermogenspositie van Stichting ING CDC Pensioenfonds is naar mijn mening voldoende.

Amsterdam, 17 juni 2015

Drs. R.K. Sagoenie AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

8.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting ING CDC Pensioenfonds

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2014 van Stichting ING CDC Pensioenfonds te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2014 en de staat van baten en lasten over de periode 2 oktober 2013 tot en met 31 december 2014 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschatting neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van het pensioenfonds gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting ING CDC Pensioenfonds per 31 december 2014 en van het resultaat over de periode 2 oktober 2013 tot en met 31 december 2014 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1

onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 17 juni 2015

Mazars Paardekooper Hoffman Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs. C.A. Harteveld RA

8.3 Personalia (per 31 december 2014)

Bestuur

Benoemd namens de deelnemers

André Hollenkamp	voorzitter
Relevante nevenfunctie	voorzitter NN CDC Pensioenfonds
Hasko van Dalen	bestuurslid
Relevante nevenfunctie	bestuurslid NN CDC Pensioenfonds
Jans de Groot	bestuurslid
Relevante nevenfunctie	-
Eline Lundgren	bestuurslid
Relevante nevenfunctie	bestuurslid NN CDC Pensioenfonds

Benoemd namens de werkgevers

Rients Prins	vice voorzitter
Relevante nevenfuncties	vice voorzitter NN CDC Pensioenfonds voorzitter Pensioenfonds ING
John Boers	secretaris
Relevante nevenfuncties	secretaris NN CDC Pensioenfonds bestuurslid Pensioenfonds ING
Lau Veldink	bestuurslid
Relevante nevenfunctie	bestuurslid NN CDC Pensioenfonds

Directeur
Selma Smit-Bos

Interim directeur
Albert Smolenaers (vanaf augustus 2014)

Verantwoordingsorgaan

Benoemd namens de deelnemers

Elena Kalthoff-Seferiadis lid verantwoordingsorgaan

Margreet Rog-Stokkink lid verantwoordingsorgaan

Benoemd namens de werkgever

Lex Steenbergen voorzitter

Bas Brouwers lid verantwoordingsorgaan

Visitatiecommissie

Erwin Capitain voorzitter

Henriëtte de Lange lid visitatiecommissie

Gerard van de Kuilen lid visitatiecommissie

Colofon

Stichting ING CDC Pensioenfonds

Bijlmerdreef 24, 1102 CT Amsterdam

t 088 - 1162 411

e pensioenloket@ing.cdcpensioen.nl

w ing.cdcpensioen.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 58908757

Concept & design

Strangelove

www.strangelove.nl